

Додаток I. Лист про наміри

6110/0/2-24 від 11.03.2024

Пані Кристаліні Георгієвій
Директору розпоряднику
Міжнародного валютного фонду
Вашингтон Округ Колумбія,
20431 США

11 березня 2024 року

Шановна пані Георгієва!

1. Незаконне і невинувачене вторгнення росії в нашу країну продовжує спричиняти величезні людські, соціальні та економічні втрати. Внаслідок атак, які не припиняються, кількість жертв серед цивільного населення є значною, понад чверть населення було переміщено, а інфраструктура зазнала і продовжує зазнавати величезної шкоди, що спричиняє істотні довготривалі наслідки для нашого народу. Остання Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA-3) оцінює суму потреб на відбудову протягом наступного десятиліття у 486 мільярдів доларів США, до того ж, з кожним днем війни ці потреби зростають. Попри ці труднощі наш народ продовжує демонструвати мужність, рішучість та стійкість, а макроекономічну, фінансову та зовнішню стабільність було збережено завдяки виваженій політиці та зовнішній допомозі. Наші високі показники виконання Програми в рамках механізму розширеного фінансування (EFF) чітко продемонстрували нашу здатність впроваджувати здорову економічну політику, незважаючи на ці складні обставини. Механізм, підтриманий МВФ, разом із значними офіційними фінансовими запевненнями, забезпечує критично важливий фінансовий пакет у розмірі 121.8 мільярдів доларів США на період дії програми. У зв'язку з цим ми вітаємо Інструмент ЄС для України (Ukraine Facility) як важливий крок уперед для зміцнення довгострокового зростання та стабільності. Проте ми продовжуємо стикатися з суттєвими ризиками в умовах надзвичайно високої невизначеності, пов'язаної з війною.

2. Метою нашої програми, що здійснюється за підтримки МВФ, залишається відновлення фіскальної та досягнення боргової стійкості на довгострокову перспективу, а також середньострокової зовнішньої життєздатності. Це також сприятиме довгостроковому зростанню у контексті післявоєнної відбудови та нашого вступу до ЄС. Підтримувана МВФ програма покликана вирішити наші проблеми з платіжним балансом та відновити середньострокову зовнішню життєздатність не лише за базового, але й за несприятливого сценарію. Ми залишаємося відданими амбітним реформам і рішучій політиці з метою підтримання макроекономічної стабільності та досягнення потужних макроекономічних результатів навіть в умовах продовження війни. В оновленому Меморандумі про економічну та фінансову політику (МЕФП), що додається, детально викладено економічну програму, яку ми будемо реалізовувати за підтримки МВФ та інших міжнародних партнерів.

3. З огляду на винятково високу невизначеність, наша програма і надалі передбачає двоетапний підхід. На першому етапі нашою головною метою залишається збереження макроекономічної та фінансової стабільності в умовах війни, що триває, з одночасною підготовкою підґрунтя для потужного післявоєнного відновлення, включно з проведенням критично важливих відновлюваних та ремонтних робіт. Попри війну, ми впроваджуємо широкомасштабні структурні реформи, що охоплюють державні фінанси, фінансовий сектор, монетарну та валютну політику, врядування, боротьбу з корупцією та енергетичний сектор. Ці постійні зусилля мають закласти основу для кращих перспектив після закінчення війни, й після чого, на другому етапі ми продовжимо поглиблювати наші структурні реформи і впровадимо додаткові реформи макроекономічної політики. Це допоможе відновленню середньострокової зовнішньої життєздатності, підтримці відбудови та сприянню потужному довгостроковому зростанню, а також прискоренню нашого поступу на шляху до вступу до ЄС. Для закладення фундаменту для післявоєнного зростання, ми впровадимо реформаторські ініціативи, спрямовані на підвищення продуктивності та конкурентоспроможності, зокрема в енергетичному секторі.

4. Для цього третього перегляду Програми в рамках Механізму розширеного фінансування станом на кінець грудня 2023 року ми виконали всі, окрім одного, кількісні критерії ефективності (ККЕ), а також досягли всіх індикативних цілей (ІЦ). Незважаючи на високі показники виконання програми, показник нижньої межі податкових надходжень (ККЕ) було недовиконано на 3,6 млрд грн (0,05 відсотка ВВП) унаслідок недоотримання митних надходжень, спричиненого нещодавнім блокуванням західних прикордонних пунктів пропуску. З огляду на зазначену причину, ми просимо зробити виняток щодо недовиконання нижньої межі податкових надходжень на підставі незначного обсягу та тимчасового характеру такого недоотримання. Нещодавня волатильність навколо зовнішнього фінансування вплинула на виконання нашого бюджету у першому кварталі. Тому ми просимо внести зміни до ККЕ, встановленого на кінець березня для первинного касового сальдо сектору ЗДУ, не пов'язаного з обороною без урахування грантів, незважаючи на те, що ми продовжуємо очікувати виконання цього показника за підсумками року. Визнаючи, що на точність прогнозів впливає надзвичайно висока невизначеність, та зважаючи на кращі, ніж очікувалося, рівні валютних резервів до теперішнього часу в цьому році, а також з огляду на наше незмінне прагнення зовнішньої стійкості, ми просимо внести зміни до ККЕ та підвищити нижню межу для чистих міжнародних резервів (ЧМР) на кінець березня.

5. Незважаючи на дуже складні умови, реалізація ключових реформ, передбачених програмою, була успішною. Зокрема, ми виконали всі чотири структурні маяки встановлені для грудня 2023 - лютого 2024 року (як показано в Таблиці 2 МЕФП). А саме, ми ухвалили Національну стратегію доходів для стимулювання середньострокової мобілізації доходів; переглянули процедури управління державними інвестиціями та розробили дорожню карту майбутніх заходів; ухвалили законодавство для посилення інституційної автономії та ефективності САП; та підготували короткострокові заходи з підвищення доходів, які можуть бути включені до бюджету на 2024 рік. Ми просимо змінити постійно діючий структурний маяк

таким чином, щоб усі системні банки з мажоритарною державною власністю підпадали під сферу відповідальності Міністерства фінансів, а будь-які несистемні банки, які перейдуть у державну власність, не були докапіталізовані за рахунок бюджетних коштів і були передані до ФГВФО для врегулювання у разі порушення пруденційних вимог. Ми просимо перенести з кінця червня 2024 року на кінець грудня 2024 року структурний маяк щодо впровадження методології наглядкової оцінки ризиків для визначення пріоритетів наглядкової діяльності, оскільки для її впровадження потребується більше часу. Ми також просимо перенести з кінця серпня 2024 року на кінець жовтня 2024 року структурний маяк щодо розробки політики державної власності для державних підприємств, дивідендної політики та стратегії приватизації, щоб мати більше часу після нещодавнього ухвалення Закону 5593-Д. Нарешті, ми просимо перенести з кінця березня 2024 року на кінець квітня 2024 року структурний маяк щодо ухвалення змін до процесуального кодексу з метою раціоналізації розгляду справ або питань, які мають заслуховуватися в першій інстанції одним антикорупційним суддею або колегією з трьох антикорупційних суддів, щоб мати більше часу для законотворчого процесу.

6. Наші міжнародні партнери запевнили нас у своїй подальшій підтримці, щоб допомогти забезпечити відновлення боргової стійкості та повне фінансування програми. 24 березня 2023 року ми публічно оголосили про наш намір врегулювати наш зовнішній державний борг з метою відновлення стійкості державного боргу на перспективній основі. Ми і надалі дотримуємося плану найближчим часом розпочати переговори з держателями облігацій зовнішнього боргу з метою завершення необхідних операцій не пізніше середини 2024 року. Група офіційних кредиторів взяла на себе зобов'язання щодо двоетапного процесу врегулювання боргу, а в грудні минулого року офіційно продовжили борговий мораторій до 2027 року.

7. Згідно з новою політикою МВФ щодо практики множинності валютних курсів (ПМВК), три раніше затверджені ПМВК вважаються скасованими. Оскільки ми продовжуємо перехід до нового режиму обмінного курсу, передбаченого Стратегією НБУ, ми продовжуватимемо ретельно стежити за цією сферою у тісній співпраці з МВФ, щоб не допустити виникнення ПМВК.

8. Враховуючи наше успішне виконання програмних цілей на кінець грудня 2023 року, досягнення структурних маяків протягом грудня 2023 - лютого 2024 року, а також наші тверді політичні зобов'язання на майбутній період, ми просимо завершити третій перегляд Програми і виділити кошти в сумі 663,90 млн СПЗ (33 відсотки квоти), які будуть спрямовані на бюджетну підтримку. Між Національним банком України (НБУ) та Міністерством фінансів (Мінфін) було укладено Меморандум про взаєморозуміння, який регулює механізм обслуговування НБУ зобов'язань Уряду перед МВФ від імені Мінфіну.

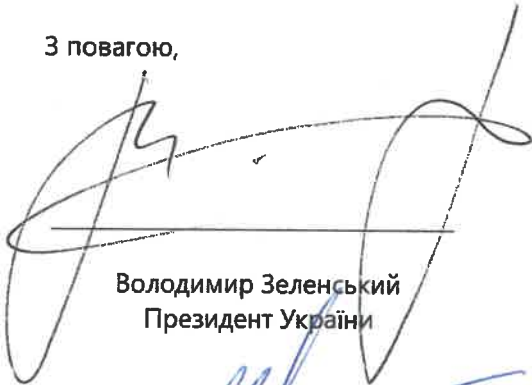
9. Ми вважаємо, що заходи політики викладені у МЕФП є достатніми для досягнення цілей Програми як за базового, так і за несприятливого сценарію. Визнаючи, що ці сценарії характеризуються надзвичайно високим рівнем невизначеності, ми зобов'язуємося і надалі адаптувати нашу політику в міру того, як змінюються умови. Ми консультуватимемося з МВФ

щодо вжиття цих заходів, а також перед внесенням змін до будь-якої політики, що міститься у МЕФП, у відповідності до політики МВФ щодо проведення консультацій. Ми будемо утримуватися від будь-якої політики, яка не відповідатиме цілям програми та нашим зобов'язанням, викладеним у МЕФП.

10. Ми надаватимемо експертам МВФ дані та інформацію необхідні для моніторингу виконання програми, в тому числі шляхом дотримання вимог щодо надання даних, описаних у Технічному меморандумі про взаєморозуміння (ТМВ), що додається.

11. Відповідно до нашого прагнення до прозорості, ми надаємо згоду на публікацію МВФ цього листа, МЕФП, ТМВ та відповідних супровідних документів Ради виконавчих директорів МВФ.

З повагою,

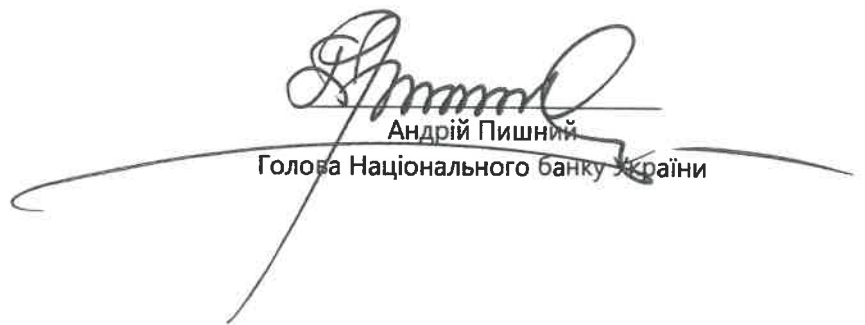
Володимир Зеленський
Президент України

Денис Шмигаль
Прем'єр-міністр України

Сергій Марченко
Міністр фінансів України

Андрій Пишний
Голова Національного банку України

Меморандум про економічну та фінансову політику

I. Передумови, останні економічні події та прогнози

Контекст

1. Неспровоковане, незаконне і невинувачене вторгнення росії в нашу країну продовжує спричиняти величезні людські, соціальні та економічні втрати. Продовжують зростати втрати серед цивільного населення, біля чверті усього населення було переміщено, тривають спустошливі напади на інфраструктуру і ракетні удари по всій території країни. Незважаючи на всі руйнування, страждання та виклики, наш народ продовжує демонструвати надзвичайні мужність і стійкість, а макроекономічну, фінансову та зовнішню стабільність вдалося зберегти. Тим не менш, ми продовжуємо стикатися з серйозними проблемами: дефіцит бюджету залишається дуже значним, що викликає великі потреби у зовнішньому та внутрішньому фінансуванні. Необхідність захисту основних функцій держави в умовах існуючих фінансових обмежень змусить нас продовжувати шукати складні політичні компроміси.

2. Програма в рамках Механізму розширеного фінансування (Extended Fund Facility - EFF) забезпечує надійний якір для нашої економічної політики, і ми продовжуємо демонструвати високі показники в рамках цієї програми. Ухвалення програми в рамках Механізму розширеного фінансування EFF у березні 2023 року допомогло мобілізувати пакет зовнішнього фінансування від наших міжнародних партнерів, загальний обсяг якого наразі становить 121,8 мільярдів доларів США на період дії програми (II квартал 2023 року - I квартал 2027 року). У ці надскладні часи зазначена програма створила можливість підвищити передбачуваність нашого макроекономічного управління, а також залишається міцним якорем для нашої економічної політики. Ми і надалі зобов'язуємося дотримуватись визначених програмою цілей, і підтвердженням цьому є наше впевнене виконання основних компонентів програми, продемонстроване дотепер.

3. Затвердження Інструменту ЄС для України (Ukraine Facility) є важливим кроком вперед, який разом із зусиллями, спрямованими на досягнення нашої стратегічної мети - вступу до ЄС, сприятимуть довгостроковому зростанню та стабільності. Інструмент для України (Ukraine Facility) на 2024-2027 роки у розмірі 50 мільярдів євро, схвалена Радою ЄС у лютому 2024 року, матиме вирішальне значення для підтримки наших бюджетних потреб, відновлення, відбудови та модернізації. Реформи, спрямовані на вступ до ЄС, зміцнять нашу економіку та інституції, оскільки вони є вкрай важливими для створення умов для збільшення інвестицій та зростання в майбутньому. Статус України як країни - кандидата на вступ до ЄС передбачає, що вибір регуляторного режиму, визначеного законодавством ЄС, окреслить рамки нашого процесу відновлення та відбудови. Поступова інтеграція до внутрішнього європейського ринку, яка вже розпочалася на основі Угоди про асоціацію та Угоди про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі, має збільшити обсяги торгівлі та стимулювати передачу доходів і технологій в українську економіку, тим самим сприяючи відновленню.

Економічний прогноз

4. Економічне відновлення у 2023 році було потужнішим, ніж прогнозувалося, і ми очікуємо, що воно продовжиться у 2024 році, хоча й більш помірними темпами.

- Попри безперервні атаки на інфраструктуру, економічна активність у 2023 році виявилася більш стійкою, ніж очікувалося, а темпи зростання оцінюються на рівні 5-6 відсотків. Подальше економічне відновлення було потужним, оскільки домогосподарства та компанії продовжили адаптуватися до обставин війни, та зберігся дезінфляційний тренд. Крім того, на ринку праці спостерігалися ознаки стабілізації на тлі зниження чистого відтоку мігрантів.
- Незважаючи на деякі перешкоди взимку, очікується, що активність залишатиметься високою у 2024 році, завдяки зростанню в районах, де не ведуться бойові дії, за умови відсутності подальшої ескалації війни. Зважаючи на триваючий високий рівень невизначеності, ми прогнозуємо зростання на 2024 рік на рівні 3-4 відсотків, що нижче, ніж у 2023 році, через очікуване зниження врожаїв та більші диспропорції на ринку праці, пов'язані з війною. Темпи подальшого відновлення визначатимуться тим, наскільки висока невизначеність, що переважає, впливатиме на приватні інвестиції, темпами повернення мігрантів і загальною динамікою ринку праці, рівнем споживання з огляду на зниження купівельної спроможності, а також наявністю шляхів експортних поставок. Економіка стала більш стійкою до війни, і, за умови відсутності значного погіршення безпекової ситуації та уникнення тривалого дефіциту енергоресурсів, ми не очікуємо, що довша війна до кінця 2024 року суттєво впливатиме на економічні показники.
- Інфляція значно та швидше, ніж очікувалося, сповільнилася з пікового значення у 26,6 відсотків у річному обчисленні наприкінці 2022 року до 5,1 відсотків у річному обчисленні наприкінці грудня 2023 року, що відображає швидке відновлення енергетичної системи після атак на критично важливу енергетичну інфраструктуру, сприятливі умови на валютному ринку, покращення пропозиції продовольства (наприклад, високий врожай) та палива, жорстку монетарну політику, а також покращення інфляційних очікувань. Очікується, що у 2024 році інфляція прискориться до близько 8,5 відсотка під впливом тимчасових чинників (наприклад, ефект перенесення вищих виробничих витрат бізнесу) та у зв'язку з послабленням цінового ефекту від врожаю 2023 року у другій половині 2024 року.
- Сальдо поточного рахунку погіршилося до дефіциту у 9,8 млрд доларів США у 2023 році після профіциту у 8 млрд доларів США у 2022 році. Це відображає розширення торговельного дефіциту завдяки збільшенню імпорту через більш високі перспективи зростання, але все ще повільне відновлення експорту через втрату виробничих потужностей та логістичні проблеми, спричинені війною. Припинення дії зернового коридору та торговельні обмеження з боку сусідніх країн суттєво вплинули на цей тренд. Вищі обсяги реінвестованих доходів компаній, які адаптувалися до умов війни, також сприяли погіршенню стану поточного рахунку. Прогнозується, що дефіцит рахунку поточних операцій збережеться у майбутньому, хоча експорт може бути підтриманий збільшенням транспортних потужностей через новий Чорноморський коридор та

Дунайські порти, а також зусиллями з розробки експортних ліцензій з країнами-сусідами з ЄС. Очікується, що збереження значних притоків зовнішнього фінансування сприятиме зміцненню валових міжнародних резервів, які за базовим сценарієм досягнуть 42,1 млрд доларів США на кінець 2024 року, що еквівалентно 5,4 місяцям майбутнього імпорту, що забезпечить надійну "подушку безпеки" на випадок потрясінь.

- Умови на валютному ринку залишилися стабільними, в тому числі завдяки переходу до керованої гнучкості обмінного курсу. До кінця лютого 2024 року обмінний курс кумулятивно знизився на 4,5 відсотка з початку переходу за підтримки валютних інтервенцій, спрямованих як на задоволення дещо зменшеного попиту на іноземну валюту, так і на обмеження волатильності. Спред між офіційним та готівковим курсами залишився низьким у діапазоні 1-5 відсотків, у тому числі, у міру того, як зняття валютних обмежень збільшило конкуренцію на готівковому ринку на тлі зростання довіри.
- Зростання кредитування, хоча в цілому все ще скорочується, демонструє ознаки стабілізації завдяки державним ініціативам субсидованого кредитування (включаючи програму "5-7-9" для МСП та програму "еОселя" для іпотеки), кредитним гарантіям та покращенню ділової активності. Офіційна частка непрацюючих позик знизилася до 37% у січні 2024 року завдяки зростанню кредитного портфеля на тлі високого рівня резервування (83 відсотки). Депозити зросли на 27 відсотків у 2023 році.

5. Економіка може відновитися швидше, особливо якщо ситуація з безпекою поліпшиться скоріше, ніж очікується. Декілька факторів можуть сприяти більш потужному відновленню, насамперед, зниження безпекових ризиків, що сприятиме швидшому поверненню мігрантів та покращенню настроїв, а також поживавленню економічної активності завдяки швидшому вирішенню проблем з постачанням, пов'язаних з війною, та більш стабільному доступу до морських портів та інших шляхів постачання. Наші зусилля, спрямовані на залучення ресурсів для критично важливих проєктів з відновлення та ремонту, також сприятимуть більш потужному зростанню. У середньостроковій перспективі наше економічне зростання може бути прискорене завдяки рішучому впровадженню структурних реформ у контексті інтеграції до ЄС, значним інвестиціям у відбудову, в тому числі притоку приватних інвестицій, а також швидшому поверненню мігрантів.

6. Незважаючи на кращі короткострокові показники, зберігаються ризики матеріалізації більш несприятливого прогнозу на тлі надзвичайно високої невизначеності. Безпекові ризики можуть зберігатися довше, ніж очікувалося, що призведе до виникнення додаткових бюджетних потреб. Тривала війна може негативно вплинути на настрої компаній та домогосподарств, а також на курсові та інфляційні очікування і сповільнити темпи повернення мігрантів. Експортні транзитні маршрути можуть бути суттєво перервані, енергетичній інфраструктурі може бути завдано подальшої шкоди, або ж минулі перебої в ланцюгу поставок можуть повторитися, що призведе до зростання виробничих витрат і зниження прибутковості компанії. Недостатня або запізнена донорська підтримка також може загострити складнощі з фінансуванням, що вимагатиме складних політичних компромісів. Більше того, можуть виникнути складнощі з мобілізацією необхідних більших

обсягів внутрішнього фінансування. Продовження війни і далі чинитиме тиск на нашу фінансову позицію, а розриви у фінансуванні можуть суттєво збільшитися.

II. Макроекономічна та структурна політика на 2024–2027 роки

A. Огляд

7. Кінцевою метою економічної програми українського уряду, яка підтримується МВФ, є відновлення фіскальної та боргової стійкості, підтримка зовнішньої та фінансової стабільності з одночасним сприянням довгостроковому зростанню в контексті післявоєнної відбудови та нашого шляху до вступу до ЄС. Враховуючи велику невизначеність, наша економічна програма передбачає двоетапний підхід.

- На першому етапі нашу основну увагу буде зосереджено на підтримці макроекономічної, зовнішньої та фінансової стабільності, щоб зміцнити потенціал України на її шляху до перемоги. Наша програма передбачає заходи політики, спрямовані на забезпечення надійного виконання бюджету у 2024 році, у поєднанні із середньостроковим бюджетним плануванням, яке слугуватиме якорем бюджетно-податкової політики та оцінки фінансових розривів. Перехід до керованої гнучкості обмінного курсу посилює стійкість української економіки та валютного ринку, сприяє кращій адаптації до внутрішніх та зовнішніх шоків, а також зменшує ризики накопичення валютних дисбалансів. Водночас, ми впроваджуватимемо заходи в усіх ключових сферах політики, щоб підготувати підґрунтя для післявоєнного зростання України, в той час як соціальні видатки будуть захищені настільки, наскільки це можливо.
- На другому етапі, коли війна вщухне, ми будемо спиратися на досягнутий прогрес і змістимо наш фокус на більш масштабні реформи, спрямовані на закріплення макроекономічної стабільності, підтримку відновлення та ранньої відбудови, сприяння економічному зростанню і, таким чином, відновлення зовнішньої життєздатності в середньостроковій перспективі. Коли дозволять умови, Україна повернеться до довоєнних засад політики. Прогрес на шляху до вступу до ЄС буде головним орієнтиром нашої політики.

8. Ми визнаємо аналіз, проведений експертами МВФ щодо оновленого песимістичного сценарію, і зобов'язуємося швидко вжити всіх необхідних заходів для забезпечення успіху програми та стабільної економіки.

- З початку війни ми неодноразово рішуче вживали заходів для реагування на потрясіння в міру їх матеріалізації, ретельно балансуючи між необхідністю швидкого та ефективного реагування та соціальними міркуваннями. Спираючись на цей досвід, ми рішуче відреагуємо у разі потенційного негативного сценарію, з метою забезпечення ефективного функціонування державних установ, вживаючи необхідних заходів для збереження економічної та фінансової стабільності та підтримки стійкості боргу на перспективній основі. За умов реалізації оновленого песимістичного сценарію, як визначено в аналізі експертів МВФ, ми готові вжити додаткових дієвих фіскальних заходів, включаючи

визначення заходів податкової політики, які можна ефективно та швидко впровадити або заходів у сфері видатків, що ґрунтуються на підвищенні ефективності. Зокрема, ми будемо керуватися Національною стратегією доходів (НСД), наріжним каменем наших зусиль, спрямованих на посилення мобілізації доходів. Паралельно ми також визначимо додаткові обсяги внутрішнього фінансування, необхідного для забезпечення швидкого закриття фінансових розривів, не ставлячи під загрозу економічну та фінансову стабільність або боргову стійкість. Ми також готові використовувати наші золотовалютні резерви для підтримки стабільності на валютному ринку в разі потреби. Це дуже складні балансуючі дії, і ми вітаємо той факт, що наші партнери готові надати додаткові фінансові ресурси, достатні для закриття фінансових розривів і збереження боргової стійкості; ми маємо намір виконати свою частину зобов'язань для забезпечення розподілу тягара коригування.

- Ми однаковою мірою зосереджені на визначенні заходів політики, які зможуть допомогти нам досягти високих і стійких темпів зростання, в тому числі за допомогою ілюстративних сценаріїв зростання, які мотивують пріоритети реформ, спрямованих на вступ до ЄС. . Наше середньо- та довгострокове зростання в повоєнний період буде вирішальною мірою залежати від каталізації високих і стійких рівнів інвестицій, підтримки притоку мігрантів, відновлення людського капіталу та створення сприятливого бізнес-середовища, яке могло б сприяти зростанню сукупної факторної продуктивності (СФП), що допоможе наблизитися до європейських рівнів доходів. У цьому плані вирішальний вплив могло б мати створення рамкових механізмів для післявоєнної відбудови, які б дозволили нам поглинути значні офіційні ресурси, а також каталізувати приватний капітал, у тому числі прямі іноземні інвестиції. Реформи, необхідні для досягнення стратегічної мети вступу до ЄС у поєднанні з поступовою інтеграцією до європейського внутрішнього ринку через Угоду про асоціацію та Угоду про глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі, будуть вкрай важливими компонентами такої стратегії. Реалізація цих широкомасштабних політик вимагатиме від нас непохитної відданості протягом тривалого періоду.

В. Бюджетно-податкова політика

Фіскальні результати у 2023 році

9. Наприкінці 2023 року ми виявляли обережність у впровадженні бюджетно-податкової політики на тлі значної невизначеності на кількох фронтах. В останньому кварталі року ми зіткнулися з тривалими високими потребами, пов'язаними з обороною, недоотриманням очікуваного грантового фінансування та втратою податкових надходжень через блокування на західному кордоні. Щоб впоратися з цим тиском, ми здійснювали жорсткий контроль необоронних видатків. У результаті загальний дефіцит було обмежено на рівні 1 282 млрд грн, або 19,7 відсотка ВВП у 2023 році, що є близьким до прогнозів, закладених у базовому сценарії другого перегляду.

10. Незважаючи на складні умови, ми виконали всі, крім однієї фіскальні цілі на кінець грудня 2023 року, як показано нижче:

- Враховуючи обережність у виконанні необоронних видатків, первинне касове сальдо необоронних видатків без урахування грантів на кінець грудня становило 380,5 млрд грн, що значно перевищує мінімальний рівень, передбачений програмою у 105,0 млрд грн (**Кількісний критерій ефективності**). Однак нещодавня нестабільність навколо зовнішнього фінансування вплинула на виконання нашого бюджету, отже ми просимо змінити ККЕ встановлений на кінець березня зі 140,7 млрд грн до 135,0 млрд грн. Втім, ми продовжуємо очікувати на той же самий результат за підсумками року за цим показником.
- Відповідно, індикативний цільовий показник загального сальдо без урахування грантів на кінець грудня становив -1 717 млрд грн, що значно перевищує нижню межу в -1 744,7 млрд грн.
- Однак блокування кордонів мало більший вплив на надходження податків з імпорту, ніж ми очікували. Незважаючи на всі наші зусилля, ми недовиконали плановий показник податкових надходжень (за винятком внесків на соціальне страхування), відхилившись на невелику суму. У результаті, на кінець грудня податкові надходження склали 1 650,4 млрд грн при цільовому показнику 1 654,0 млрд грн (**Кількісний критерій ефективності**).
- Індикативний показник накопичення простроченої кредиторської заборгованості (внутрішня заборгованість) у грудні становив 1,6 млрд грн, що нижче верхнього граничного рівня у 2,0 млрд грн.
- Обсяг гарантій, наданих Урядом у 2023 році, становив 40,3 млрд грн, що значно нижче скоригованого верхнього граничного рівня встановленого на кінець грудня 2023 року в 57,5 млрд грн (**Кількісний критерій ефективності**).
- На кінець червня соціальні видатки становили 551,1 млрд грн, що на 51,5 млрд грн вище індикативного цільового показника 499,6 млрд грн. Такий рівень соціальних видатків відповідає потребам забезпечення належного захисту вразливих верств населення, в тому числі осіб, які постраждали від наслідків війни.

Бюджетно-податкова політика на 2024 рік та подальшу перспективу

11. Бюджет на 2024 рік залишається якорем для фіскальної політики цього року.

Бюджет визнає необхідність надання пріоритету національній обороні і містить асигнування, що відповідають річному обсягу воєнних дій. Видатки в інших сферах обмежуються, хоча ми збережемо достатні ресурси для системи соціального захисту, щоб задовольнити потреби ветеранів війни та вразливих верств населення. Бюджет 2024 року також відображає важливі заходи з мобілізації доходів, яких ми вжили. Спираючись на заходи, яких вже було вжито, ми запровадили спеціальний одноразовий податок на прибуток банків на цей рік. У майбутньому банки оподатковуватимуться за постійно вищою ставкою податку на прибуток підприємств. Бюджет також містить положення про перерозподіл податку на доходи фізичних осіб між державним та місцевими бюджетами таким чином, щоб забезпечити достатні ресурси для ключових програм, в той же час не ставлячи під загрозу незалежність місцевих органів влади.

12. За нашими прогнозами, загальне сальдо без урахування грантів у 2024 році залишатиметься підвищеним на рівні -1 562 млрд грн, або 20,2 відсотка ВВП. Щорічна індексація пенсій буде проведена відповідно до законодавства і становитиме 7,9 відсотка, що вписується в рамки видатків, які відповідають цьому прогнозу дефіциту. Наш прогрес у виконанні бюджету і надалі відстежуватиметься за допомогою нижньої межі первинного касового сальдо сектору загальнодержавного управління без урахування грантів (Кількісний критерій ефективності) та нижньої межі загального касового сальдо сектору загальнодержавного управління без урахування грантів (Індикативний цільовий показник). На додаток до цього, встановлена нижня межа видатків державного бюджету на соціальні програми сприятиме захисту соціальних видатків (Індикативний цільовий показник). Як і у 2023 році, дефіцит буде фінансуватися значною мірою за рахунок бюджетної підтримки від міжнародних донорів. Однак ми також розраховуємо на важливий внесок з боку ринку ОВДП (Т19). За такої структури фінансування дефіцит, хоча і є значним, однак відповідає критеріям фінансової стійкості.

13. Оскільки зовнішнє фінансування стає все більш вразливим до ризиків, ми готові вжити додаткових фінансових заходів, якщо це буде необхідно для забезпечення стабільності. Ми створили робочу групу для визначення потенційних тимчасових заходів із мобілізації доходів у 2024 році. Робоча група провела засідання 9 лютого 2024 року, і на основі її рекомендацій ми визначили потенційні заходи, які дадуть щонайменше ½ відсотка ВВП (*Структурний маяк, кінець лютого*). Однак, враховуючи все ще високу невизначеність та необхідність підтримки стабільності, робоча група продовжить свою роботу. Ми продовжуємо бути готовими вжити можливих заходів для реагування на шоки, в тому числі у разі реалізації негативного сценарію. Зважаючи на ймовірні значні потреби в ресурсах на оборону та соціальний захист, заходи, яких ми будемо вживати, переважно зосереджуватимуться на збільшенні доходів та мобілізації внутрішнього фінансування..

14. Бюджет на 2025 рік відображатиме наші зусилля з повернення до стійкості і буде підготовлений у звичайні строки. Мінфін розпочав підготовку Бюджетної декларації на 2025-2027 роки, яка стане основою для підготовки бюджету на 2025 рік. Ми очікуємо, що наступний рік залишиться складним, із значним тиском на видатки, які відповідають нашим ключовим пріоритетам у сфері оборони, відбудови та розвитку. Водночас ми усвідомлюємо, що хоча зовнішні партнери й надалі залишатимуться важливим джерелом фінансування, виникне потреба у більшій самодостатності у генеруванні податкових та неподаткових надходжень для покриття наших видатків, які також потрібно буде ретельно пріоритезувати. Ці зусилля допоможуть нам забезпечити фінансову спроможність бюджету. Що стосується процесу, то, як і минулого року, ми будемо дотримуватися стандартного графіку, щоб забезпечити ретельну підготовку і своєчасне ухвалення бюджету.

15. Ми будемо виважено впроваджувати бюджетно-податкову політику і продовжуватимемо вживати всіх необхідних заходів для запобігання додатковому тиску та ризикам для бюджету 2024 року і надалі. Що стосується доходів, ми продовжуватимемо утримуватися від запровадження податкових амністій протягом дії програми, а також від будь-яких податкових та адміністративних заходів, які можуть зменшити базу податкових надходжень. Крім того, будь-які податкові заходи, необхідні для підтримки

імпорту, пов'язаного з національною обороною та безпекою, будуть цілеспрямованими, обмеженими у часі, контрольованими та підлягатимуть нагляду. Що стосується видатків, ми будемо протистояти тиску на неосновні категорії видатків, визнаючи і без того високі внески міжнародних донорів та партнерів і пріоритетність ведення війни. Крім того, ми будемо переглядати категорії видатків лише після консультацій з експертами МВФ та після визначення нових джерел фінансування або компенсуючих фіскальних заходів. Ми продовжуватимемо здійснювати жорсткий контроль за виконанням зобов'язань та суворий нагляд за виконанням бюджету головними розпорядниками бюджетних коштів.

16. У середньостроковій перспективі ми залишаємося відданими політиці, яка відповідає фіскальній та борговій стійкості. Повернення до стійкості включає три компоненти. По-перше, ми продовжимо впроваджувати фіскальне коригування протягом наступних років, щоб забезпечити середньостроковий первинний профіцит. Повеєнні пріоритети відновлення та відбудови, соціального захисту та підтримання обороноздатності вимагають проведення реформ, головним чином у сфері податкової політики та адміністрування. Ми прагнемо мобілізувати 3-4 відсотки ВВП додаткових доходів протягом 2024-2027 років, як це передбачено Національною стратегією доходів (НСД). По-друге, ми ретельно оцінюватимемо структуру фінансування та шукатимемо максимально пільгові умови, де це можливо. І, по-третє, ми завершимо врегулювання зовнішнього державного боргу, яке поверне державний борг і валові потреби у фінансуванні до керованих рівнів (¶135).

17. У третьому звіті «Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення» (RDNA-3), опублікованому 15 лютого 2024 року, потреби у відбудові оцінено на рівні 486 млрд доларів США протягом наступних 10 років. Вирішення найбільших потреб у житловому, транспортному, торговельному та промисловому секторах буде життєво важливим для надання основних державних послуг, відновлення виробничого потенціалу економіки та забезпечення належного соціального захисту. Ремонт і відновлення у цих сферах також сприятиме поверненню тих, хто був змушений покинути країну. При розгляді ініціатив у цій сфері, ми будемо стежити за тим, щоб ці заходи узгоджувалися з поверненням до фіскальної та боргової стійкості. З цієї метою ми ретельно оцінюватимемо структуру фінансування і шукатимемо фінансування на дуже пільгових умовах. Крім того, ми переконуємося, що механізми, які використовуються для фінансування відбудови, відповідатимуть принципам інтегрованого управління державними інвестиціями, щоб забезпечити включення критично важливих проектів відбудови до середньострокового бюджетного планування (див. ¶128).

С. Стратегія фінансування

18. Своєчасне зовнішнє фінансування на належних пільгових умовах є важливою складовою нашої стратегії фінансування. У 2023 році ми отримали валові зовнішні виплати на підтримку бюджету на суму 42,5 млрд доларів США (включно з фінансуванням від МВФ). У 2024 році продовження підтримки з боку ЄС, МФО та двосторонніх донорів у передбачених обсягах, складі та строках є життєво важливим для підтримання економічної та фінансової стабільності. На період наступних 12 місяців програми за підтримки МВФ (квітень 2024 -

березень 2025) ми маємо тверді запевнення у фінансуванні завдяки великим офіційним, багатостороннім та двостороннім зобов'язанням. Ключові партнери запевнили нас у своїй подальшій підтримці і після березня 2025 року, що створює хороші перспективи для забезпечення повного фінансування програми протягом усього періоду її дії.

19. З цією метою ми продовжимо посилювати наші зусилля щодо збільшення чистого фінансування за рахунок облігацій внутрішньої державної позики протягом періоду дії програми. Наша стратегія передбачатиме максимізацію випуску ОВДП на первинному ринку з метою отримання чистого позитивного фінансування у 2024 році.

- У 2023 році наш чистий випуск боргових зобов'язань на внутрішньому ринку становив 183 млрд грн, або 5 млрд доларів США, що означає, що відповідний рівень пролонгації склав 149 відсотків. Близько 57 відсотків валового випуску гривневих облігацій було випущено у формі бенчмарк-облігацій, які банки можуть використовувати для виконання резервних вимог. Минулого року ми продовжили досягати прогресу в приведенні рівня доходності та строків погашення випущених інструментів у відповідність до ринкового попиту, а також у подовженні строків погашення наших випусків.
- Ми маємо намір продовжити випуск державних цінних паперів з метою отримання значного внеску у 2024 році, враховуючи наше зобов'язання мобілізувати внутрішні ресурси для задоволення наших потреб у фінансуванні. Зважаючи на значну наявну та очікувану ліквідність, в банківській системі, ми прагнемо визначити та реалізувати способи збільшення банківського фінансування, включаючи вивчення потоку ліквідності в банківську систему, в тому числі у розрізі кожного окремого банку, для розробки цільових стратегій, що сприятимуть збільшенню попиту на державні облігації за підтримки спільної робочої групи під егідою Ради з фінансової стабільності (РФС), створеної у квітні 2023 року. З відповідним поєднанням підходів такі заходи можуть допомогти забезпечити додатне чисте внутрішнє фінансування протягом періоду дії програми.

Успішне розміщення внутрішніх боргових цінних паперів у поєднанні зі своєчасним зовнішнім фінансуванням на відповідних пільгових умовах дозволить нам виконати бюджет відповідно до плану, уникнути заборгованості та надалі уникати емісійного фінансування. Це також забезпечить фінансування бюджету у такий спосіб, який відповідатиме цілям захисту макроекономічної та фінансової стабільності, а також досягненню боргової стійкості.

20. Ми забезпечимо відповідність нашої стратегії управління боргом нашим цілям у рамках програми. В рамках врегулювання зовнішнього комерційного боргу, яке ми плануємо завершити до середини 2024 року, ми будемо прагнути отримати достатнє полегшення потоків від боргових операцій, в тому числі, за рахунок реструктуризації зовнішнього комерційного боргу у 2024 році та в подальшому, відповідно до параметрів програми. Це врегулювання боргу також матиме важливий вплив на загальний тягар державного боргу та його структуру. Щоб відобразити ці зміни, ми плануємо оновити Середньострокову стратегію управління державним боргом (ССУДБ) та опублікувати її до кінця 2024 року. Щоб підтримати реалізацію ССУДБ та майбутню боргову операцію, ми також зобов'язуємося посилити спроможність Агентства з управління боргом, у тому числі шляхом збільшення штату та

проведення тренінгів. Ми продовжуватимемо підтримувати розвиток внутрішнього ринку державних боргових зобов'язань, включаючи бенчмаркінгові цінні папери поза механізмом обов'язкового резервування, і докладатимемо подальших зусиль для розширення та диверсифікації кола інвесторів, у тому числі, заохочуючи повернення нерезидентів на внутрішні ринки облігацій у середньостроковій перспективі і обережне відновлення доступу до міжнародних ринків капіталу, що дозволить ринку облігацій грати активну роль на етапі відбудови.

21. Ми сповнені рішучості посилити казначейське управління грошовими коштами та ліквідністю. Війна, що триває, та нещодавня невизначеність щодо термінів зовнішніх виплат призвели до посилення волатильності у виконанні нашого бюджету. Ці події, а також наші постійні зусилля, спрямовані на посилення виконання бюджету та контролю за зобов'язаннями, спонукали нас вдосконалити управління грошовими коштами та ліквідністю. Посилення прогнозування ліквідності та управління грошовими коштами допоможе знизити волатильність та операційні витрати на управління казначейськими ресурсами. З цією метою, за технічної допомоги Податково-бюджетного департаменту МВФ ми провели діагностичну оцінку управління грошовими коштами та ліквідністю казначейства на основі вивчення найкращих міжнародних практик щодо ролі міністерств фінансів, казначейств, центральних банків та агентств з управління боргом. Ми працюватимемо над тим, щоб врахувати ці висновки для покращення передбачуваності управління грошовими коштами та ліквідністю та звертатимемося за подальшою технічною допомогою.

D. Фіскальні структурні реформи

22. Незважаючи на невизначеність та ризики, ми продовжуємо реалізацію нашої програми структурних реформ, спрямованих на підтримку вступу до ЄС та досягнення цілей розвитку. У сфері державних фінансів ми зосередимося на наступних напрямках: (i) залучення достатніх надходжень для задоволення потреб у коштах для відбудови та соціальних видатків шляхом впровадження заходів, які підвищують ефективність, справедливість і простоту податкової системи, у тому числі через реалізацію власної багаторічної Національної стратегії доходів (НСД); (ii) підготовка нашої системи управління державними інвестиціями та фінансами до післявоєнної епохи, шляхом посилення процесів державного інвестування, циклу управління проектами та контролю за зобов'язаннями; (iii) реформування та зміцнення пенсійної системи та системи соціального захисту; (iv) посилення фіскальної прозорості та управління фіскальними ризиками; та (v) забезпечення фіскальної стійкості та передбачуваності бюджетної політики шляхом подальшого посилення взаємозв'язку між середньостроковим бюджетним плануванням (СБП), пріоритетами відбудови та управлінням державними інвестиціями з одночасним утриманням під контролем фіскальних ризиків, що виникають від діяльності державних компаній. Для підтримки цих структурних реформ ми продовжимо утримуватися від будь-яких заходів податкової політики та адміністрування, що можуть негативно вплинути на базу податкових надходжень, і, відповідно, ми утримуватимемося від включення нових категорій платників податків до існуючих пільгових режимів.

Національна стратегія доходів

23. Національна стратегія доходів і надалі залишатиметься якорем реформування нашої податкової політики та адміністрування. НСД дозволить нам створити справедливу та конкурентну податкову систему, яка буде генерувати доходи, достатні для забезпечення наших післявоєнних цілей розвитку, зберігаючи при цьому фіскальну та боргову стійкість. Ми прийняли НСД у грудні 2023 року (**Структурний маяк, кінець грудня 2023 року**). Ми активізуємо роботу з ключовими зацікавленими сторонами та платниками податків з метою посилення підтримки розширення податкової бази, вкрай необхідного для фінансування пріоритетних післявоєнних витрат. Для підвищення ефективності впровадження НСД та підготовки підґрунтя для ефективних реформ податкової політики ми застосуємо послідовний підхід, зосередившись спочатку на реформах податкового та митного адміністрування з наголосом на доброчесності, зменшенні адміністративної та політичної дискреції, а також покращення надійності адміністративних процесів. Завдяки підвищенню довіри до контролюючих органів за допомогою заходів, передбачених у НСД, ми прокладемо шлях до реалізації конкретних заходів, спрямованих на усунення довготривалих структурних перешкод для мобілізації надходжень (наприклад, надто широких і щедрих спрощених режимів), реалізації реформ, орієнтованих на забезпечення справедливості (наприклад, більш прогресивного податку на доходи фізичних осіб (ПДФО)) та узгодження з директивами ЄС, що сприятиме збільшенню надходжень до бюджету (наприклад, щодо ПДВ та акцизів), реформування екологічного податку та рентних платежів у видобувних галузях. Враховуючи рекомендації, надані в рамках технічної допомоги Бюджетно-податкового департаменту МВФ, НСД містить настанови щодо координації між державними установами, донорами, приватним сектором та громадянським суспільством з питань податкової політики та адміністрування під керівництвом Мінфіну.

24. Насамперед, реалізація НСД буде зосереджена на таких ключових напрямках реформ. А саме.

- Ми готуємо оцінку ефективності податкових пільг, включаючи їхню вартість для бюджету, щоб мати єдиний підхід до реформи. Ми дотримуємося плану завершити роботу над проектом до кінця липня 2024 року (**Структурний маяк, кінець липня 2024 року**).
- Ми затвердимо довгостроковий План цифрового розвитку ДПС відповідно до плану виконання НСД (до кінця 2024 року). Він включатиме заходи з поступової консолідації ІТ платформ та інформаційних ресурсів та їх адміністрування незалежним адміністратором.
- Ми також визначимо стратегічні заходи для забезпечення конфіденційності та захисту даних в системах ДПС (включаючи інформацію, отриману від платників податків та податкових агентів). Для посилення конфіденційності податкових даних в органах ДПС ми розробимо концепцію використання податковими органами анонімізованих даних (маскування даних) про платників податків (див. розділ 4.2.3 НСД), доки не буде виявлено ризик податкового шахрайства..

- Ми також підготуємо законодавчі зміни для впровадження правил боротьби з практиками ухилення від сплати податків, які враховують вимоги Директиви ЄС щодо протидії ухиленню від сплати податків (EU ATAD) та найкращі міжнародні практики запобігання ухиленню від сплати податків і забезпечують ефективний захист податкової бази від розмивання та виведення прибутку з-під оподаткування

25. Протягом наступних декількох років ми проведемо важливі реформи податкової політики, керуючись НСД, з метою задоволення повоєнних потреб. Ми також посилюватимемо мобілізацію доходів у наступних сферах шляхом (i) розробки комплексного пакету заходів на післявоєнний період для реформування оподаткування викидів вуглецю, що базується на концепції захисту навколишнього середовища; (ii) аналізу та оцінки оподаткування видобувних галузей; (iii) визначення принципів оподаткування віртуальних активів, узгоджених з правилами ЄС, зокрема щодо обміну інформацією та ініціативами Глобального форуму ОЕСР. Ця робота буде підтримана технічної допомогою від Податково-бюджетного департаменту МВФ та іншими міжнародними партнерами з розвитку.

26. Ми працюємо над посиленням податкового та митного адміністрування в рамках НСД. Ми прагнемо покращити мобілізацію доходів за допомогою добре функціонуючого, прозорого та дружнього до платників податків податкового та митного адміністрування. Зокрема:

- **Державна податкова служба (ДПС).** Ми продовжимо вживати заходи, спрямовані на підвищення довіри громадськості та створення позитивного іміджу ДПС.
 - Як внесок у цей важливий процес, ми будемо використовувати незалежне опитування платників податків про сприйняття ДПС (Глобальне опитування платників податків) як джерело для виявлення ключових проблем. Ми продовжимо проводити його систематично принаймні раз на два роки. Наразі ми працюємо над усуненням проблем, виявлених під час опитування 2023 року, і до кінця року завершимо проведення аналогічного опитування за 2024 рік.
 - Ми розробимо методологію для впровадження системи управління податковими ризиками. З цією метою ми приймемо комплексний план покращення комплаєнсу щодо ідентифікації, оцінки, аналізу та мінімізації ризиків за основними видами податків.
 - Ми також працюємо над: (i) організаційною реструктуризацією, яка відобразатиме результати функціонального перегляду (до кінця 2024 року) для кращого узгодження організаційної структури ДПС з принципом функціонально організованого податкового адміністрування та підтримки сучасних практик управління комплаєнс-ризиками за функціональним принципом; (ii) визначенням критеріїв оцінки результативності та ефективності Антикорупційної програми ДПС; (iii) впровадженням IT-рішень для SAF-T UA (електронний формат подання даних великими платниками податків, одне з євроінтеграційних зобов'язань); (iv) підвищенням ефективності обміну інформації з іноземними компетентними органами (в тому числі отримання позитивної оцінки Глобального форуму ОЕСР щодо зрілості системи управління інформаційною безпекою).

- **Державна митна служба (ДМС).** Ми продовжимо зосереджуватися на ключових напрямках реформ, які мають вирішальне значення для зниження корупційних ризиків у митній адміністрації. Зокрема, ми ухвалимо законодавство, яке відновлює пост-митний аудит з кінця квітня 2024 року, щоб доповнити відновлення податкових перевірок і закрити потенційні лазівки в управлінні процесами комплаєнсу. Ми також ухвалимо та впровадимо законопроект про криміналізацію митного шахрайства у великих розмірах та контрабанди будь-яких товарів, що також має сприяти посиленню податкового та митного комплаєнсу. Як і у випадку ДПС, ми запустимо ініціативу з визначення критеріїв оцінки впливу Антикорупційної програми ДМС. Більше того, ми працюємо над: (i) реформуванням політики управління персоналом та політики оплати праці; (ii) покращенням оперативного управління митницею з Центрального офісу служби, включаючи розвиток центрів експертизи для різних функціональних завдань, та (iii) перенесенням підтвердження / перевірки митної документації з пунктів перетину кордону до управлінь всередині території країни.

27. Бюро економічної безпеки України (БЕБ). Важливість посилення контролю за комплаєнсом та виявлення тяжких фінансово-економічних злочинів передбачає необхідність посилення аналітичної підтримки для виявлення ухилення від сплати податків за принципом "витягнутої руки". Ми ухвалили новий закон про БЕБ, який матиме чіткий мандат та обсяг слідчих повноважень, що відповідатиме найкращим практикам, зосереджуючись на основних економічних злочинах та зміцненні його аналітичного потенціалу, водночас забезпечуючи спроможність ДПС та ДМС ефективно протидіяти порушенням у податковій та митній сферах. Діяльність БЕБ спрямовуватиметься та координуватиметься Кабінетом міністрів України, зважаючи на те, що БЕБ зосереджується на боротьбі з тяжкими економічними злочинами. Існуюче розмежування між слідчими повноваженнями БЕБ та Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) буде збережено. Крім того, закон буде спрямований на створення правового підґрунтя для функціонування БЕБ з метою (i) розвитку відкритого, прозорого та конкурентного процесу відбору керівництва та персоналу; (ii) посилення вимог до конкурсної комісії на посаду голови БЕБ, включно з наданням ключового і вирішального голосу незалежним експертам з міжнародним досвідом; (iii) створення дисциплінарного комітету; (iv) запровадження контрактної системи для працівників; та (v) розробка механізму атестації на основі принципів високого рівня, закріплених у законі, та процедурах, затверджених КМУ; будуть визначені пріоритети атестації керівників, та її буде проведено в обґрунтовані строки після призначення нового голови БЕБ. **(Структурний маяк, кінець червня 2024 року).**

Відновлення середньострокового бюджетного планування

28. Ми продовжимо вдосконалювати планування видатків та середньострокове бюджетне планування (СБП). За підтримки технічної допомоги від МВФ ми проведемо діагностичний перегляд довоєнних політик та практик середньострокового бюджетного планування у порівнянні з найкращими практиками. **(Структурний маяк, кінець жовтня 2024 року).** З цією метою ми провели перший аналіз прогалин, який визначив ключові напрямки нашої роботи. У цьому контексті, як перший крок, ми розпочали підготовку бюджетної декларації на 2025-2027 роки і вже надіслали листа до головних розпорядників

бюджетних коштів з проханням поділитися з Мінфіном ключовими факторами, які лягли в основу оцінки базової вартості державних послуг на цей період. Це важливий внесок у підвищення довіри до бюджетних прогнозів та оцінку того, наскільки фінансово доступною є існуюча політика. На основі цього діагностичного перегляду ми застосуємо послідовний підхід до посилення середньострокового бюджетного планування та розширення охоплення СБП з метою включення бюджетів органів місцевого самоврядування та соціальних фондів. Ключові кроки щодо приведення СБП у відповідність до міжнародних практик та вимог ЄС також є серед наших пріоритетів. У майбутньому ми очікуємо на постійну підтримку з боку МВФ у вигляді технічної допомоги, для покращення оцінки базового рівня видатків в інструкціях щодо складання Бюджетної декларації на 2026-2028 роки та Бюджету на 2026 рік.

Пенсії та соціальні видатки

29. За сприяння технічної допомоги Світового банку ми готуємо зміни до пенсійної системи та механізмів підтримки вразливих верств населення:

- **Пенсії.** Ми плануємо працювати над комплексними концептуальними засадами для вдосконалення пенсійної системи і розглядаємо можливість запровадження другого рівня пенсійної системи, коли для цього з'являться відповідні умови. Ми ще раз наголошуємо, що будь-які запропоновані законодавчі зміни, що збільшують пенсійні видатки, повинні супроводжуватися середньостроковим аналізом фіскальної та боргової стійкості, а також чітким визначенням необхідних для цього джерел фінансування у змінах до бюджету Пенсійного фонду України. Ми будемо утримуватися від: (i) запровадження нових спеціальних пенсій або пільг; (ii) запровадження нових дискреційних підвищень виплат; (iii) прийняття змін, які будуть призводити до зменшення законодавчо визначеного пенсійного віку.
- **Механізми підтримки вразливих категорій населення.** Ми працюємо над подальшим посиленням адресності та перевірки доходів при наданні пільг вразливим верствам населення. За підтримки Світового банку, в тому числі через програмну позику, ми працюємо над законопроектами щодо консолідації різних видів соціальних виплат. Зокрема, ми вивчаємо можливості інтеграції різних програм соціальної допомоги в єдиний уніфікований пакет на основі індивідуальних потреб незалежно від статусу отримувача (наприклад, ВПО або не-ВПО). У цьому контексті ми також підвищили поріг доходу для отримання права на участь у програмі гарантованого мінімального доходу (ГМД) на 10 відсотків.

Фіскальна прозорість та ризики

30. Заходи спрямовані на підвищення фіскальної прозорості та зменшення фіскальних ризиків залишаються важливою частиною нашої програми. Зокрема:

- Ми досягли значного прогресу в удосконаленні звіту про фіскальні ризики, який міститься у додатку до Бюджету на 2024 рік. У майбутньому ми включимо до нього консолідоване бачення аналізу фінансових результатів та стрес-тестування основних ДП. Ми також робимо кроки, спрямовані на вдосконалення політики та практик щодо включення аналізу

Звіту про фінансові ризики (ЗФР) у процес підготовки щорічного бюджету, посилюючи інтеграцію фінансових ризиків на всіх етапах бюджетного циклу. Як перший крок, ми надіслали листа профільним міністрам та головним розпорядникам бюджетних коштів з проханням розпочати ідентифікацію ключових фінансових ризиків для включення в середньострокову бюджетну декларацію на 2025-2027 роки.

- На основі нещодавньої технічної допомоги МВФ з оцінки ризиків та стрес-тестування ДП ми продовжимо вдосконалювати стрес-тестування ДП за різними сценаріями. Ми визначимо найважливіші публічні компанії, які серйозно постраждали від війни, а також підготуємо оцінку їхніх потенційних фінансових та квазі-фінансових витрат (**Структурний маяк, кінець вересня 2024 року**). Ми вже звернулися до МВФ із запитом про технічну допомогу для підтримки нашої роботи і працюємо над визначенням охоплення та часових рамок проведення цієї оцінки.
- Для посилення зв'язку між оцінкою фінансових ризиків та передбачуваністю державних видатків ми розробимо методологічне керівництво для оцінки фінансових ризиків у ключових сферах видатків та умовних зобов'язань, включаючи ДПП, гарантії та ДП. Завдяки більш тісній інтеграції цих оцінок на ранніх стадіях бюджетного циклу, аналіз фінансових ризиків може забезпечити кращу обґрунтованість бюджетних та фінансових рішень. У цьому процесі ми співпрацюватимемо з Мінекономіки та іншими галузевими міністерствами для розробки методологічних рекомендацій та встановлення більш тісного зв'язку між оцінкою фінансових ризиків та передбачуваністю державних видатків.
- За підтримки триваючої технічної допомоги МВФ Мінфін завершить розробку плати за гарантії, що базується на оцінці ризиків, та підготує зміни до існуючої постанови. Наступна місія технічної допомоги МВФ очікується у квітні-травні 2024 року.
- У співпраці з Мінекономіки, Мінфін опублікує перелік ДПП та підготує аналіз пов'язаних з ними ризиків та потенційного впливу на бюджет 2025 року та наступні роки до кінця вересня 2024 року.

31. Ми активізуємо зусилля, спрямовані на посилення управління Фондом розвитку підприємництва (ФРП) та вживаємо заходів для захисту від зростаючих фінансових ризиків та ризиків для фінансового сектору, пов'язаних з програмою 5-7-9.

- Наприкінці 2023 року Кабінет Міністрів схвалив проєкт **концептуальної записки**, в якій обговорюються варіанти посилення управління ФРП та пропозиція щодо вдосконалення дизайну програми 5-7-9, з метою зосередження на малих та середніх підприємствах шляхом поступового скасування права великих компаній на участь в програмі, посилення моніторингу та забезпечення належних захисних механізмів.
- У січні 2024 року КМУ схвалив **поступове скасування права великих компаній на участь у програмі**.
- У лютому 2024 року Мінфін, у співпраці з міжнародними партнерами, замовив **незалежну оцінку ФРП та його програм підтримки** (яка буде виконуватись

поважною консультаційною компанією) з метою вдосконалення їх операційного дизайну для ефективного обслуговування лише тих МСП, які стикаються з суттєвими бар'єрами у фінансуванні.

32. Зараз ми працюємо над вдосконаленням концептуальної записки, щоб включити такі поправки:

- **Фонд розвитку підприємництва:** Ми включимо заходи, спрямовані на зміцнення управління та фінансової самодостатності ФРП, забезпечення цільової спрямованості та чітких часових рамок кредитних програм ФРП, а також усунення ризику політичного втручання у процес прийняття рішень. Хоча ФРП і надалі підпорядковуватиметься Мінфіну, до кінця вересня 2024 року ми створимо наглядову раду з більшістю незалежних членів, до якої також увійдуть представники міноритарних акціонерів та міжнародних агенцій (KfW, JICA тощо) в якості спостерігачів під час відбору незалежних членів. Незалежні члени будуть найняті через незалежну рекрутингову компанію, та на чолі наглядової ради буде незалежний член. Для забезпечення правової визначеності та залучення широкого кола кваліфікованих кандидатів ми ухвалимо закон (до кінця травня 2024 року), який дозволить іноземним незалежним членам наглядової ради ФРП мати такі ж зобов'язання щодо декларування активів, як і іноземні незалежні члени наглядових рад ДБ. ФРП отримає достатній операційний бюджет для виконання свого мандату, в тому числі за рахунок виділення ресурсів з бюджету програми для субсидування кредитування за схемою 5-7-9 та/або 0,5 відсотка від суми, що компенсована банкам. До кінця грудня 2024 року Мінфін розробить законопроект про ФРП, з метою підтримки незалежності та посилення повноважень наглядової ради, в тому числі щодо: (i) проведення аналізу та надання рекомендацій КМУ щодо того, як програми кредитування мають бути спрямовані, впроваджені та поетапно ліквідовані, а після прийняття закону про ФРП - щодо загального дизайну програм кредитування на основі ключових показників ефективності, запропонованих КМУ; (ii) розробки політики, процесів та засобів контролю з тим, щоб програми кредитування не виходили за рамки середньострокового та річного бюджетів, що дасть змогу Мінфіну контролювати витрати на субсидовані проценти; (iii) встановлення детальних та чітких інструкцій щодо критеріїв прийнятності та щорічної перевірки відповідності позичальників критеріям прийнятності; (iv) встановлення правил для банків-учасників та (v) підготовку регулярних детальних звітів про результати програми кредитування та рекомендацій щодо її коригування, включаючи піврічний звіт про діяльність, детальну публікацію витрат, включаючи операційні витрати, пов'язані з адмініструванням Фонду, та детальну операційну статистику (включаючи кількість заявок, схвалень/відмов, дострокового припинення кредитування, непрацюючих кредитів, кількість випадків шахрайства).
- **Програма кредитування 5-7-9:** Ми вживатимемо негайних заходів для захисту фіскального та фінансового секторів від зростаючих ризиків, пов'язаних з програмою кредитування 5-7-9. Міністерство фінансів затвердило *бюджетний паспорт* програми, поданий Міністерством економіки, що дасть змогу

компенсувати суми, належні банкам-учасникам, починаючи з кінця березня 2024 року.

- *Посилення критеріїв прийнятності з метою цільового спрямування програми на малі та середні підприємства.* Окрім поступового виключення з програми великих компаній, ми також переглянемо ліміти кредитування, вдосконалимо моніторинг та забезпечимо належні захисні механізми.
- *Уточнення ролей Міністерства економіки та Міністерства фінансів.* Мінекономіки продовжуватиме визначати пріоритети для секторів МСП, а Мінфін відповідатиме за контроль та моніторинг витрат в рамках програми, з метою уникнення ризиків перевитрат та накопичення заборгованості за видатками. Крім того, декларація до середньострокового та річного бюджетів продовжуватиме визначати напрями та обсяг пакета видатків на субсидовані відсотки. Для забезпечення дотримання цього пакета Мінфін та Мінекономіки розроблять чіткі механізми координації, щоб забезпечити дотримання встановлених напрямів та лімітів банківського кредитування та їх відповідність закладеному в бюджеті пакету субсидій на сплату відсотків.

З цими змінами Мінфін, у консультації з Мінекономіки, завершить роботу над цією концептуальною запискою до кінця березня 2024 року (**Структурний маяк, кінець березня 2024 року**) та підготує всі необхідні зміни до нормативно-правової бази для виконання цієї концептуальної записки.

33. Ми продовжимо підвищувати прозорість управління та витрачання бюджетних коштів і коштів на спеціальних рахунках.

- **Фонд ліквідації наслідків збройної агресії.** Фонд добре виконав свою місію в контексті бюджету 2023 року, підтримавши відновлення зруйнованого та пошкодженого майна на суму в 38,1 млрд грн. У 2024 році Фонд продовжить виконувати свою мету, як це передбачено статтею 28 Закону про Державний бюджет на 2024 рік. Очікується, що джерелом фінансування діяльності Фонду буде невитрачений залишок коштів у розмірі близько 24 мільярдів гривень станом на кінець 2023 року.
- **Спеціальні рахунки.** У квітні 2023 року ми внесли зміни до Бюджетного кодексу, щоб забезпечити прозорість джерел, використання та звітності про кошти на спеціальних рахунках. Починаючи з середини 2023 року, Мінфін публікує інформацію про джерела та використання коштів на спеціальних рахунках, пожертвованих фізичними та юридичними особами. Ми прагнемо до подальшої прозорості та підзвітності цих рахунків.

Посилення управління державними інвестиціями

34. Ми розробили дорожню карту заходів з реформування управління державними інвестиціями (УДІ), яка охоплює амбітний порядок денний реформ (Структурний маяк, кінець грудня 2023 року). За підтримки технічної допомоги МВФ та/ або інших партнерів ми працюватимемо над реалізацією дорожньої карти, доповнивши її урядовою постановою з

конкретним планом дій та часовими рамками, що забезпечить чіткий зв'язок між середньостроковим бюджетним плануванням та національними пріоритетами відновлення, визначивши роль Мінфіну як основного контролера, що передбачає центральну роль Мінфіну на всіх етапах управління державними інвестиціями. **(Структурний маяк, кінець грудня 2024 року)**. Ми внесемо зміни до Бюджетного кодексу (до кінця 2024 року), щоб встановити чіткі інституційні зв'язки між СБП, УДІ та пріоритетами відновлення, таким чином посилюючи інституційну роль Мінфіну як контролера державних інвестицій та зменшуючи ризики для боргової стійкості. Буде посилено координацію між Мінфіном, Мінекономіки, Міністерством інфраструктури та іншими галузевими міністерствами, які залишаються відповідальними за виконання проєктів. Тим часом ми продовжимо працювати над посиленням політики управління державними інвестиціями відповідно до найкращих практик СБП та УДІ (¶28), дотримуючись принципів бюджетної єдності, узгодженості та передбачуваності.

Е. Стратегія зовнішнього боргу

35. Для того щоб в сприяти відновленню боргової стійкості на перспективній основі, 24 березня 2023 року ми публічно оголосили про свій намір перейти до врегулювання нашого зовнішнього державного боргу. Наша стратегія спрямована на те, щоб допомогти закрити розриви у фінансуванні протягом періоду дії програми, зменшити валові потреби у фінансуванні до керованого рівня, у тому числі після завершення програми, а також вивести державний борг на траєкторію стійкості. Крім того, наша стратегія розрахована на формування умов, необхідних для залучення приватного сектору до післявоєнної відбудови України та враховує важливість збереження фінансової стабільності. Для цього ми уклали контракти з зовнішніми фінансовими радниками й прагнемо процесу, що викликає довіру, з прозорими потоками інформації та комунікацією. Ми продовжуємо обговорювати нашу стратегію з приватними кредиторами та відкриті до їхніх відгуків. Нашою метою залишається відновлення боргової стійкості та забезпечення фінансування програми у повному обсязі протягом всього періоду її дії, навіть за умов матеріалізації песимістичного сценарію.

36. Врегулювання боргу передбачає наступні елементи:

- *Офіційний двосторонній борг.* Кредитори Паризького клубу взяли на себе зобов'язання щодо двоетапного процесу, який передбачає продовження поточного режиму призупинення виплат за борговими зобов'язаннями, а також окремо запевнили у тому, що до остаточного перегляду програми за підтримки МВФ буде узгоджена остаточна боргова операція, достатня для того, щоб відновити стійкість державного боргу. Перший етап - продовження поточного режиму призупинення виплат за борговими зобов'язаннями до 2027 року - був офіційно завершений у грудні 2023 року. Ми будемо прагнути проведення врегулювання на порівнянних умовах з іншими офіційними кредиторами.
- *Зовнішній комерційний борг.* У серпні 2022 року Україна досягла угоди з держателями своїх зовнішніх облігацій, яка включала, серед іншого, добровільну 24-місячну відстрочку обслуговування боргу за прямими та гарантованими державою євробондами України; аналогічні відстрочки були узгоджені щодо деяких негарантованих зовнішніх комерційних боргів. Ми продовжуємо технічну роботу з підготовки до початку переговорів з

комерційними кредиторами, які, як ми очікуємо, розпочнуться незабаром після завершення цього перегляду. Нашою метою залишається завершити необхідну боргову операцію не пізніше середини 2024 року. Ми прагнемо досягти врегулювання боргу на умовах, що відповідають найактуальнішим макроекономічним показникам з боку МВФ та параметрам оцінки стійкості боргу.

37. Для досягнення нашої цілі забезпечення боргової стійкості ми продовжуватимемо суворо обмежувати видачу гарантій (Кількісний критерій ефективності). Цей ліміт узгоджується з відновленням відповідних статей Бюджетного кодексу. Буде забезпечено достатній простір для надання гарантій за кредитами міжнародних фінансових організацій (МФО) та іноземних урядів на проекти, у тому числі, спрямовані на відновлення та відбудову.

F. Монетарна та курсова політика

38. Наша монетарна та валютно-курсова політика спрямована на захист цінової та зовнішньої стабільності, а також забезпечення достатнього рівня міжнародних резервів. Після початку повномасштабної війни ми вжили низку надзвичайних заходів для захисту цінової та зовнішньої стабільності, включно із запровадженням режиму фіксованого обмінного курсу та валютних обмежень виключно з міркувань національної безпеки. Зараз, коли умови змінюються, а економіка пристосовується до війни, ми також скоригували наші політики, щоб забезпечити подальше досягнення цих цілей, керуючись нашою [Стратегією](#).

Монетарна політика

39. Ми збережемо відповідну монетарну політику для підтримки цінової стабільності, управління інфляційними очікуваннями та сприяння стійкості валютного ринку. Зважаючи на швидку дезінфляцію та сприятливу інфляційну траєкторію, ми знизили облікову ставку (ОС) сукупно на 1 000 б.п. до 15 відсотків у 2023 році. Відповідно до нашої Стратегії ми поступово посилюватимемо роль інфляції як номінального якоря монетарної політики. Для цього ми плануємо спрямовувати монетарну політику на підтримку помірної інфляції протягом 2024 року з подальшим її поверненням у напрямі до цілі 5% на прогнозованому горизонті НБУ. Оскільки очікується, що інфляція залишатиметься контрольованою на горизонті політики відповідно до базового сценарію, ми передбачаємо, що цикл пом'якшення продовжиться, хоча і більш поступово, у 2024 році, підтримуваний нещодавнім переходом до симетричних заяв про наміри щодо майбутньої монетарної політики, залежно від балансу ризиків для інфляції та економічних перспектив на прогнозованому горизонті НБУ. Загалом, відповідно до нашої Стратегії, ми маємо намір утримувати достатньо високі реальні процентні ставки для підтримки цінової та зовнішньої стабільності.

40. З метою забезпечення належної привабливості гривневих інструментів та посилення монетарної трансмісії ми продовжимо корегувати операційний дизайн нашої монетарної політики, а також вживатимемо заходів для управління структурною ліквідністю банківської системи.

- Наш перехід у жовтні 2023 року від системи коридору до системи "нижньої межі" для побудови операційного дизайну монетарної політики привів ОС де-юре у відповідність до де-факто основного інструменту ДС овернайт. Це допомогло відновити роль ОС у нашому операційному дизайні та підвищило ефективність наших комунікацій щодо ОС. У найближчій перспективі ми продовжимо забезпечувати узгодженість параметрів інструментів постійного доступу з відповідними монетарними умовами. З часом, у міру подальшого посилення ролі ОС у трансмісії монетарної політики та відповідно до еволюції умов ліквідності, ми можемо розглянути можливість запровадження інструментів зі строком погашення більше, ніж овернайт, щоб досягти, серед іншого, збільшення середньої строковості погашення наших стерилізаційних операцій, враховуючи наслідки для первинного ринку державних облігацій.
- Запровадження 3-місячних депозитних сертифікатів, пов'язане зі зростанням гривневих строкових депозитів у квітні 2023 року, продовжує підтримувати зростання реальної ставки дохідності (незважаючи на цикл пом'якшення), а також загального обсягу гривневих строкових депозитів у банківській системі. Це дозволило фізичним особам зберегти вартість своїх гривневих заощаджень і підтримало стабільність валютного ринку, а також слугує більш стабільною базою для банківського фінансування. Ми продовжуємо вивчати відповідний вплив на тлі циклу пом'якшення та коригувати параметри за необхідності, щоб підтримати банківську конкуренцію та зберегти позитивну реальну дохідність гривневих активів.

Валютно-курсова політика

41. Перехід від фіксованого обмінного курсу до режиму керованої гнучкості відбувся успішно, що дозволяє обмінному курсу виконувати роль амортизатора шоків. Перехід від фіксованого обмінного курсу, ініційований з сильної позиції, був плавним, а обмінний курс коливається у відповідь на ринкові умови, за підтримки валютних інтервенцій. Ми продовжуємо уважно стежити за ситуацією на валютному ринку для забезпечення зовнішньої стабільності, включно з калібруванням параметрів механізму інтервенцій для узгодження з цілями програми, а також забезпечення відповідності валютних інтервенцій цільовим показникам ЧМР за програмою. Уникнення надмірної волатильності обмінного курсу в рамках режиму керованої гнучкості сприятиме подальшому утриманню інфляційних та курсових очікувань під контролем, а отже, збереженню довіри до гривні та спрямуванню інфляції до цілі на прогнозованому горизонті НБУ. Ми впевнені, що новий режим посилить стійкість української економіки та валютного ринку, поступово дозволяючи обмінному курсу адаптуватися до внутрішніх та зовнішніх шоків. Ми також продовжимо сприяти функціонуванню готівкового валютного ринку для забезпечення вузького та стабільного спреду відповідно до нашої Стратегії, в тому числі, шляхом полегшення доступу до безготівкової валюти та збільшення пропозиції готівкової валюти залежно від ринкової кон'юнктури.

42. Ми маємо намір підтримувати достатній рівень валютних резервів протягом періоду дії програми для забезпечення зовнішньої стабільності. Завдяки значним зовнішнім фінансовим потокам, кращим, ніж очіувалося, показникам чистого експорту та нижчому рівню приватних відтоків, валютні резерви досягли рекордно високого рівня в 2023

році, що дозволило нам упевнено виконати **Кількісний критерій ефективності** щодо чистих міжнародних резервів на кінець грудня. Визнаючи, що на точність прогнозів впливає надзвичайно висока невизначеність, та зважаючи на кращі, ніж очікувалося, рівні валютних резервів до теперішнього часу, а також з огляду на наше незмінне прагнення зовнішньої стійкості, ми просимо внести зміни до ККЕ та підвищити нижню межу для ЧМР на кінець березня 2024 року.

43. Ми плануємо ретельно коригувати валютні обмеження для підтримки економічного відновлення, зберігаючи при цьому стабільність валютного ринку та враховуючи міркування національної та міжнародної безпеки. Минулого року, відповідно до нашої Стратегії, ми здійснювали послаблення валютних обмежень, розглядаючи кожен конкретний випадок, зокрема для підтримки гуманітарної допомоги, енергетичної інфраструктури та економічної активності. Ми й надалі залишатимемося пильними та коригуватимемо ці обмеження відповідно до дорожньої карти валютної лібералізації, передбаченої нашою Стратегією для забезпечення макроекономічної стабільності.

- *Валютні операції в умовах воєнного стану.* Ми продовжимо і надалі керуватися нашою валютною стратегією при прийнятті рішень щодо поступового послаблення валютних обмежень в міру того, як дозволятимуть умови. НБУ планує внести зміни до відповідних нормативних актів, щоб забезпечити дискреційне право НБУ затверджувати окремі дозволи, які є винятками із загальних правил здійснення зовнішньоекономічних операцій, встановлених Постановою №18. Наші рішення про надання таких дозволів відповідатимуть нашій Валютній стратегії та цілям забезпечення макроекономічної, фінансової та зовнішньої стабільності.
- *ПМВК.* Згідно з новою політикою МВФ щодо практики множинності валютних курсів (ПМВК), три раніше затверджені ПМВК тепер вважаються скасованими. Продовжуючи перехід до нового режиму обмінного курсу, ми продовжуватимемо ретельно стежити за цією сферою, щоб не допустити виникнення практик множинних валютних курсів.

Незалежність та управління НБУ

44. Ми і надалі прагнемо уникати емісійного фінансування. Ми успішно уникали емісійного фінансування у 2023 році, і наша відданість цій меті й надалі контролюватиметься за допомогою верхньої межі державних запозичень у НБУ (**Індикативний цільовий показник**). Якщо виникнуть несподівані критичні потреби або відбудеться затримка зовнішньої допомоги, ми спочатку розглянемо додаткові заходи, такі як використання надлишкових державних депозитів або вихід на ринок державного боргу; ми звертатимемося до НБУ за емісійним фінансуванням лише як до останнього засобу і в суворо обмежених обсягах на основі взаємоузгодженого механізму між Мінфіном і НБУ, який розробляється в консультаціях з МВФ. Ми також будемо уникати непрямих форм емісійного фінансування, які не входять до основних функцій НБУ, наприклад, шляхом цільового надання ліквідності банкам для придбання державних цінних паперів на первинному ринку. Ми будемо повністю уникати прямого фінансування позабюджетних програм з боку НБУ.

45. Ми залишаємося повністю відданими взятим зобов'язанням зберігати незалежність та інституційну ефективність НБУ. Сильний та незалежний НБУ залишається критично важливим для досягнення макроекономічної стабільності та сприятиме остаточному поверненню до режиму інфляційного таргетування.

- *Механізми управління.* Ми забезпечимо функціонування надійних механізмів управління всередині НБУ. Ми продовжили вдосконалення Меморандуму між НБУ та Мінфіном щодо обслуговування НБУ зобов'язань уряду перед МВФ шляхом укладення додаткових угод та необхідних контрактів, а також ретельного моніторингу стану розрахунків між Мінфіном та НБУ.
- *Фінансова незалежність.* Ми продовжимо дотримуватися наших правил утримання прибутку і забезпечимо, щоб розподіл прибутку НБУ до державного бюджету відбувався відповідно до процедур, встановлених Законом про НБУ. У зв'язку з цим, щоб допомогти пом'якшити фінансовий тиск, передбачається внесення до Закону про НБУ положення, що буде спрямоване на те, щоб надати НБУ право здійснювати авансові перерахування прибутку в 2024 році, водночас обмежуючи суму прибутку, що підлягає розподілу, з метою збереження фінансової незалежності. Ми зобов'язуємося утриматися від використання прибутку НБУ на цільові видатки у 2024 році і спрямуємо цю категорію доходів до загального фонду Державного бюджету. Нарешті, ми визнаємо, що витрати, пов'язані з проведенням монетарної політики через абсорбування ліквідності (процентні витрати за депозитними сертифікатами НБУ), є необхідними та виправданими для підтримки макроекономічної стабільності.

46. У рамках наших зусиль, спрямованих на досягнення нашої стратегічної мети – вступу до ЄС, ми продовжимо вдосконалювати концептуальні засади та зміст фінансової звітності НБУ. Ми прагнемо забезпечити достовірне та своєчасне подання інформації з урахуванням мети та унікальних особливостей діяльності центрального банку. За підтримки технічної допомоги від МВФ та інших партнерів ми вивчимо досвід європейських національних центральних банків, нормативно-правову базу бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Європейській системі центральних банків (ЄСЦБ), а також оцінимо готовність НБУ до переходу на фінансову звітність за стандартами ЄСЦБ.

47. У середньостроковій перспективі ми маємо намір обережно припинити дію спеціальних заходів, вжитих для підтримки цінової та зовнішньої стабільності у воєнний час. Невідкладні виклики воєнного часу зумовили необхідність застосування НБУ низки нестандартних заходів для підтримки макроекономічної стабільності. Ми будемо прагнути до того, щоб такі заходи були цілеспрямованими, щодо них здійснювалась чітка комунікація, і вони мали чіткі часові рамки. Наприклад, у міру того, як структурний надлишок ліквідності зменшуватиметься, ми коригуватимемо операційний дизайн нашої монетарної політики, щоб краще узгодити його з економічними умовами, включаючи оцінку переваг повернення до системи коридору. Як тільки дозволить ситуація, ми зобов'язуємося поступово скасувати заходи воєнного часу. Це зміцнить наш інструментарій монетарної політики, збереже довіру до НБУ та його незалежність, і тим самим підтримає досягнення наших цілей щодо повернення з часом до режиму інфляційного таргетування.

Г. Фінансовий сектор

48. Наші широкомасштабні надзвичайні заходи дозволили зберегти фінансову стабільність. Ми продовжимо уважно стежити за розвитком подій у фінансовому секторі та вносити необхідні корективи за необхідності. Незважаючи на серйозний вплив війни, більшість банківських відділень продовжили працювати, послуги онлайн-банкінгу повністю доступні для всіх клієнтів, які мають доступ до Інтернету, система безготівкових платежів функціонує у нормальному режимі, і більшість банків мають надійний рівень ліквідності. Наприкінці 2022 року для забезпечення безперервності функціонування банківської системи ми запровадили «Power Banking», мережу з понад 2000 відділень банків по всій країні, які спроможні надавати банківські послуги клієнтам навіть під час тривалих відключень електроенергії. В умовах воєнного стану було відкликано ліцензії у восьми малих банків (близько 4 відсотків чистих активів системи станом на грудень 2023 року) та націоналізовано один банк (також близько 4 відсотків активів системи).

49. Визнаючи важливість обґрунтованого підходу до нагляду, НБУ продовжує проводити детальне діагностичне обстеження банків. Це має вирішальне значення для забезпечення виваженої та послідовної оцінки активів банків, що є основою для здійснення 'тріажу' (сортування активів) та визначення способів остаточного очищення балансу.

- Для кращого розуміння поточної ситуації у банківській системі та отримання інформації для визначення пріоритетів банківського нагляду НБУ, за технічної підтримки Світового банку, завершив оцінку стійкості в 2023 році, що включала оцінку активів та аналіз платоспроможності банків, які складають 90 відсотків активів банківської системи. Було виявлено, що банки загалом адекватно оцінюють кредитний ризик, і лише щодо п'яти банків були визначені незначні додаткові вимоги до капіталу (переважно через їхню нижчу операційну ефективність). Найбільші потреби в капіталі були виявлені у двох банках, і вони вже вирішені. Інші три банки мають подати до НБУ плани управління капіталом, щоб закрити розрив у приблизно 10 мільярдів гривень (260 мільйонів доларів США) станом на кінець 2023 року у два етапи до березня 2026 року. У 2025 році НБУ планує відновити щорічну оцінку стійкості, яка включатиме аналіз якості активів та стрес-тестування за базовим та несприятливим сценаріями. До кінця червня 2024 року ми підготуємо пріоритезований міжвідомчий план дій з врегулювання питання непрацюючих кредитів, який базуватиметься на результатах оцінки стійкості НБУ.
- У відповідності до Технічного завдання, прийнятого НБУ у січні 2023 року, ми: (i) відразу після стабілізації ситуації завершимо незалежну оцінку якості активів (AQR); та (ii) проведемо подальшу оцінку життєздатності банків. Нині діюча заборона на розподіл банківського капіталу залишатиметься чинною до того часу, поки незалежні висновки оцінки якості активів (AQR) не будуть повністю відображені в регуляторних нормативах банків та фінансовій звітності.

50. Ми сповнені рішучості вжити необхідних заходів для подальшого збереження фінансової стабільності та обмеження потенційних фіскальних витрат від будь-яких втручань. Наші пріоритети будуть зосереджені на подальшому збереженні фінансової

стабільності з забезпеченням при цьому фінансової та операційної готовності адекватно реагувати на потрясіння. НБУ та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО), проконсультувавшись із ключовими зацікавленими сторонами та експертами МВФ, розробили плани дій у надзвичайних ситуаціях для реагування на подальші потенційні події з високим рівнем впливу в сферах їхньої відповідальності. Рада фінансової стабільності ухвалила ці плани, пов'язані з підготовкою до потенційних несприятливих рішень щодо конституційності положень Закону про ФГВФО та оновлений план на випадок непередбачуваних ситуацій з метою підготовки до ризиків судових процесів, пов'язаних з минулими рішеннями щодо виведення банків з ринку. Ми будемо продовжувати стежити за розвитком подій і за необхідності оновлювати ці плани. Ми також будемо продовжувати працювати над нашими давніми пріоритетами, включно із своєчасним поверненням вартості 'історичних' непрацюючих кредитів (NPLs) та активів банків, які були виведені з ринку з одночасною максимізацією повернення їхньої економічної вартості.

51. ФГВФО, Мінфін та НБУ підготують рамкову програму фінансового оздоровлення банків у консультаціях з експертами МВФ (Структурний маяк, кінець грудня 2024 року). Вона включатиме: (i) механізми фінансової підтримки та покращення фінансового стану ФГВФО; (ii) заходи з посилення операційної готовності, включаючи регулярне оновлення планів оздоровлення та планів на випадок непередбачуваних ситуацій; та (iii) вдосконалення процедур впровадження інструментів врегулювання неплатоспроможності банків та заходів раннього втручання, включаючи тимчасову адміністрацію для антикризового управління. Крім того, НБУ приведе у відповідність до найкращих світових практик критерії прийнятності контрагентів для операцій монетарної політики та операцій кредитора останньої інстанції. Як проміжні кроки, ФГВФО та НБУ, проводячи консультації із зацікавленими МФО, (i) підготували до кінця лютого 2024 року діагностичну записку з метою оцінки поточної інфраструктури врегулювання банків, включаючи аналіз поточних викликів у сфері обміну інформацією, механізмів координації, а також ефективності прийняття рішень та дій, що передують врегулюванню, здійснюються в процесі врегулювання та після врегулювання, виходячи з досвіду попередніх уроків та найкращих міжнародних практик; та (ii) на основі цієї діагностичної записки до кінця квітня 2024 року підготують дорожню карту, яка визначатиме порядок денний реформ з метою подальшого посилення спроможності органів влади здійснювати врегулювання та управління кризовими ситуаціями, в тому числі для усунення ключових прогалин до кінця грудня 2024 року, спираючись на прогрес, досягнутий у рамках раніше впроваджених реформ, та з урахуванням будь-яких відповідних довгострокових цілей, пов'язаних із вступом України до ЄС.

52. Усі наші рішення узгоджуватимуться з загальною стратегією щодо скорочення частки державної власності в банківському секторі. Будь-яке рішення, яке потенційно може привести до збільшення частки державної власності в банківському секторі, буде прийматися після консультацій з експертами МВФ і суворо обмежуватися питаннями, пов'язаними з рішеннями щодо збереження фінансової стабільності та національної безпеки під час дії воєнного стану. Всі системні банки з мажоритарною державною власністю підпадатимуть до сфери відповідальності Мінфіну, а будь-які несистемні банки, що перейдуть у державну власність, не будуть докапіталізовані за рахунок бюджетних ресурсів, а будуть передані ФГВФО для врегулювання у разі порушення пруденційних вимог. **(Змінений**

постійно діючий структурний маяк). Ми розглядаємо, яким чином відобразити наше бачення щодо державних банків та фінансових установ у нашій Стратегії розвитку фінансового сектору. У найближчому майбутньому ключові кроки полягатимуть у наступному:

- Підготовка та впровадження механізму прийняття обґрунтованих рішень щодо будь-яких додаткових банків, які переходять під контроль держави, що має на меті збереження вартості, забезпечення ефективного операційного менеджменту та прийняття рішень щодо майбутнього таких банків.
- Ми продовжимо аналізувати стан банківської системи, а також розвиток подій та потреби у воєнний час. Спираючись на цей аналіз та на результати оцінки стійкості, проведеної НБУ, ми розглянемо, чи потрібно оновлювати загальну стратегію щодо ДБ на період воєнного стану та стратегії окремих банків з мажоритарною державною власністю до проведення незалежної оцінки якості активів (AQR). Якщо рівень регулятивного капіталу будь-якого банку виявиться нижчим за вимоги до регулятивного капіталу в результаті (i) оцінки стійкості НБУ та/або (ii) нових правил щодо регулятивного капіталу (№53 цього документа), для них будуть розроблені плани управління капіталом та внесені корективи до бізнес-планів, які повернуть їх у відповідність до вимог до проведення незалежної оцінки якості активів. Після завершення незалежної оцінки якості активів, ми використаємо її результати для оновлення загальної стратегії реформування державного банківського сектору, а згодом, і стратегій щодо окремих банків з мажоритарною державною власністю, у тому числі, щодо приватизації (відповідно до нашої Стратегії розвитку фінансового сектору).
- У рамках підготовки до приватизації банків з мажоритарною державною власністю ми переглянемо та оновимо законопроект 2012 року про приватизацію державних банків у консультаціях з МФО, щоб подати його на розгляд Парламенту до кінця березня 2024 року. Ми також підготуємо до продажу два системні державні банки - "Сенс Банк" та "Укргазбанк", обравши та призначивши міжнародно визнаного фінансового радника за прозорою процедурою до кінця травня 2024 року та за участі МФО як спостерігачів. Основні критерії для відбору включатимуть міжнародний досвід у сфері продажу фінансових установ, радник має запропонувати комплексний план дій з продажу, а гонорар радника не повинен бути ключовим визначальним критерієм.
- До кінця листопада 2024 року ми розробимо стратегії для Української фінансової житлової компанії та Експортно-кредитного агентства відповідно до загальних цілей розвитку фінансового сектору.

53. Ми здійснимо подальші кроки для приведення інфраструктури фінансового та кредитного ринків у відповідність до кращих міжнародних практик.

- *Фінансова звітність.* Ми відновимо законодавчі зобов'язання щодо подання фінансової звітності та звітів про аудит для фінансових установ за 2023 фінансовий рік, а для суб'єктів господарювання, розташованих за межами окупованих територій, за 2024 фінансовий рік. Напередодні цієї зміни НБУ повністю відновив вимоги до пруденційної звітності НФУ. З метою підвищення якості фінансової звітності на ринку небанківських фінансових послуг

ми відновимо до кінця вересня 2024 року вимоги щодо обов'язкового контролю якості послуг, які надаються аудиторськими компаніями, включаючи перевірку аудиторських звітів, підготовлених відповідно до вимог закону (проект №9662).

- *Правила щодо банківського капіталу.* Усвідомлюючи важливість підготовки до вступу в ЄС, НБУ ухвалив нормативно-правовий акт для приведення структури регулятивного капіталу банків у відповідність до Директиви та Регламенту ЄС про вимоги до капіталу в грудні 2023 року. За подальшої підтримки Світового банку ми усунемо інші прогалини до кінця грудня 2024 року.
- *Закон про оцінку майна.* Усвідомлюючи необхідність виваженої (справедливої) оцінки нерухомості та банківської застави для всіх суб'єктів господарювання та органів державної влади, Фонд державного майна (ФДМ) проведе консультації з ключовими зацікавленими сторонами, включно з НБУ, НКЦПФР та МФО, та до кінця березня 2024 року: (i) у координації зі Світовим банком розробить положення, що сприятимуть покращенню проекту змін до закону, зареєстрованому у парламенті "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні" (№7386), які усувають розбіжності з міжнародними стандартами оцінки, а також (ii) запропонує дорожню карту імплементації, яка включатиме перехідні заходи, деталі допоміжного регуляторного положення та/або інструкції, кроки для посилення цієї професійної діяльності, включаючи додаткові вимоги до підготовки фахівців з оцінки фінансових активів (банківських активів/ страхових активів та застави), а також створення реєстру оцінок фінансових активів.
- *Бази даних та індекси нерухомого майна.* До кінця березня 2024 року НБУ та Міністерство юстиції, проконсультувавшись із ключовими зацікавленими сторонами, підготують детальну пропозицію щодо підвищення прозорості ринку нерухомості для учасників (у тому числі міжнародних інвесторів), посилення системного аналізу ризиків та їх пом'якшення, а також оцінки банківської застави. Ця пропозиція міститиме деталі та часові рамки для впровадження: (i) загальнодоступної бази даних цін операцій з нерухомістю з детальними метаданими, включаючи структурні параметри первинного та вторинного ринку; та (ii) індексів цін на житлову та комерційну нерухомість. На основі цієї пропозиції НБУ підготує засади для розробки та щорічної публікації прогнозу індексу цін на нерухомість.
- *Винагорода в банках.* НБУ посилив засади політики винагороди в банках, зокрема встановивши вимоги щодо обмеження змінної складової компенсації та механізмів виплат для вищого керівництва банків, а також працівників, чия професійна діяльність має суттєвий вплив на профіль ризиків установи, наблизивши її до стандартів ЄС.
- *Віртуальні активи.* Чинне законодавство щодо віртуальних активів може створювати ризики для цінової стабільності та ефективності механізму монетарної трансмісії. До кінця грудня 2024 року НБУ та НКЦПФР підготують зміни до законодавства за технічної допомоги МВФ та в консультаціях зі співробітниками МВФ, щоб привести його у відповідність до найкращих міжнародних практик, враховуючи цілі економічного розвитку та пом'якшуючи ризики для цінової та фінансової стабільності.

- *Непрацююча експозиція.* До кінця квітня 2024 року НБУ в консультаціях з МФО приведе визначення непрацюючої експозиції у відповідність до статті 47а (Непрацююча експозиція) та статті 178 (Дефолт позичальника) Регламенту ЄС 575/2013 Європейського Парламенту та Ради ЄС від 26 червня 2013 року. Зміни набудуть чинності з 1 січня 2025 року і посилять моніторинг з боку наглядових органів та банків.

54. Ми повністю готові до подальшого посилення банківського нагляду.

- *Нещодавні події.* У 2023 році ми вжили таких заходів: (i) відокремили підрозділ моніторингу пов'язаних з банками осіб від банківського нагляду; та (ii) посилили процес прийняття рішень Наглядом комітетом шляхом запровадження «наглядових панелей» як консультативного органу Комітету, що забезпечує додаткову незалежну експертизу з боку відповідних профільних експертів. Мета полягає в тому, щоб стимулювати критичне ставлення до рекомендацій наглядових груп, сприяти горизонтальним комунікаціям між командами, залученими до фінансового нагляду, а також узгодженості у прийнятті рішень і висвітлювати питання, які потребують особливої уваги; та (iii) усвідомлюючи критичну важливість виїзних перевірок, ми відновили планові перевірки як для банківських, так і для небанківських установ з одночасним забезпеченням НБУ свободи у прийнятті рішень щодо питань, пов'язаних із безпекою персоналу. До кінця вересня 2024 року, в консультаціях з фахівцями МВФ, ми проведемо дослідження ефективності нових «наглядових панелей».
- *Перехід до ризик-орієнтованого нагляду.* НБУ підготує та впровадить методологію наглядової оцінки ризиків для визначення пріоритетів наглядової діяльності **(Структурний маяк, кінець червня 2024 року, пропонується перенести на кінець грудня 2024 року)**. Ми застосуємо цю методологію до всіх банків і підготуємо план наглядових заходів до кінця грудня 2024 року. Ми також скоригуємо організаційну структуру банківського нагляду з метою підвищення ефективності при переході до ризик-орієнтованого підходу; продовжимо розвивати експертні навички для ефективного нагляду, зокрема, для нагляду за ризиками інформаційно-комунікаційних технологій як частиною операційного ризику; та продовжимо вдосконалювати професійну спроможність банківського нагляду, що включатиме розробку необхідних професійних профілів та багаторічну програму навчання для нових працівників.
- *ПВК та банківський нагляд.* НБУ продовжить посилювати ризик-орієнтований нагляд у сфері ПВК/ФТ за банками, надавачами платіжних послуг та небанківськими фінансовими установами, особливо щодо запобігання податковим злочинам та незаконному гральному бізнесу. До кінця грудня 2024 року ми внесемо зміни до статті 32 Закону про ПВК/ФТ та відповідні зміни до статті 73 Закону про банки та банківську діяльність для забезпечення того, щоб покарання за порушення небанківськими фінансовими установами вимог ПВК/ПФТ були ефективними, стримуючими та пропорційними, відповідно до міжнародних стандартів ПВК/ПФТ. Фінансові санкції, що застосовуються до таких суб'єктів, визначатимуться законами України та нормативно-правовими актами Національного банку України.

- *Нагляд за гібридними бізнес-моделями банків.* Ми визнаємо зростаючу важливість гібридних бізнес-моделей банків, зокрема "Банк як послуга" - моделі, в якій банки інтегрують свої цифрові банківські послуги безпосередньо в продукти інших небанківських установ. НБУ після консультацій з МВФ до кінця липня 2024 року запропонує концепцію нагляду, яка враховуватиме специфічні ризики таких бізнес-моделей на основі найкращих міжнародних практик.
- *Перехід права власності на банк.* Ми зобов'язуємося забезпечити, щоб будь-який майбутній перехід права власності на банк, у тому числі після націоналізації під час воєнного стану, відбувався лише з урахуванням Закону України "Про банки і банківську діяльність" та після офіційного повідомлення, розгляду і схвалення цього процесу НБУ.

55. Ми зміцнимо правову, регуляторну та наглядову базу для небанківських фінансових установ (НФУ) та фінансових ринків.

- *Бенефіціарна власність.* З жовтня 2021 року НБУ вимагає від усіх НФУ (крім кредитних спілок) розкривати інформацію про своїх власників та виправляти будь-які непрозорі структури власності. Ми продовжимо моніторинг та вживатимемо наглядових заходів щодо тих НФУ, які не виконують цю вимогу.
- *Законодавча база.* У грудні 2021 року – липні 2023 року ми ухвалили закони "Про фінансові послуги та фінансові компанії" (№ 1953), "Про страхування" (№1909) та "Про кредитні спілки" (№3254). Більшість положень цих законів набули чинності в січні 2024 року, і НБУ підготував необхідні нормативно-правові акти для їх імплементації. Правила для страхових посередників застосовуватимуться з січня 2025 року, а вимоги Директиви 2009/138/ЄС (Solvency II) - з січня 2027 року. НБУ та ФГВФО планують ініціювати розробку системи гарантування вкладів для кредитних спілок та системи гарантування виплат для компаній зі страхування життя після скасування воєнного стану та введення в дію підзаконних актів, необхідних для забезпечення виконання нових законів. З метою посилення управління Моторним (транспортним) страховим бюро України (МТСБУ) ми подали до Парламенту зміни до Закону України "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів" (№8300). Ми також будемо вживати необхідних заходів для сприяння ухваленню закону Парламентом до кінця травня 2024 року. Окрім покращення управління, прийняття закону сприятиме вдосконаленню державного нагляду за діяльністю МТСБУ та приведенню її у відповідність до Європейської Директиви про автостраховання (2009/103/ЄС).
- *Вимоги до капіталу та звітності.* З метою подальшого зміцнення ринку НФУ НБУ підвищив вимоги до капіталу для фінансових компаній в грудні 2023 року та надав 6-місячний перехідний період для існуючих учасників ринку для приведення їхньої діяльності у відповідність до нових вимог. НБУ підвищить вимоги до капіталу учасників платіжного ринку відповідно до Директиви ЄС про платіжні послуги (PSD2, 2015/2366) та найкращих міжнародних практик до кінця червня 2024 року. До кінця вересня 2024 року НБУ також підготує методологію оцінки наглядових ризиків, яка враховуватиме види діяльності НФУ з метою переходу до ризик-орієнтованого підходу до нагляду за НФУ. До кінця грудня 2024

року НКЦПФР підготує проєкт положення про фінансових посередників, який приведе вимоги до їхнього капіталу у відповідність до законодавства ЄС.

- *Ринок платежів.* У грудні 2023 року ми подали до Парламенту законопроєкт, який посилить регуляторні вимоги до учасників ринку; ми прагнемо ухвалити закон до кінця травня 2024 року. З метою визначення пріоритетів у наглядовій діяльності за постачальниками платіжних послуг ми у консультаціях з МФО: (i) підготуємо концептуальну записку щодо методології оцінки наглядових ризиків до кінця серпня 2024 року та впровадимо цю методологію до кінця грудня 2024 року; (ii) розробимо систему звітності; (iii) зміцнимо наглядову спроможність шляхом найму спеціалістів та підвищення аналітичної компетенції; та (iv) підготуємо концептуальну записку до кінця липня 2024 року щодо регуляторних вимог до електронних платежів між фізичними особами (p2p) та інших подібних електронних платежів з метою виявлення та обмеження ненормальної поведінки. До кінця жовтня 2024 року ми впровадимо відповідне регулювання.
- *Регулювання ринку капіталу та гармонізація з принципами Міжнародної організації комісій з цінних паперів (МОКЦП/IOSCO).* Ми залишаємося відданими прийняттю законопроєкту, яким будуть внесені зміни до Закону (№5865) про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) з метою посилення повноважень НКЦПФР, її незалежності та інституційної спроможності, а також її мандату щодо транскордонного та внутрішнього співробітництва. Ми забезпечимо, щоб закон враховував мандат інших регуляторів, і ми будемо швидко рухатися до узгодження з принципами Міжнародної організації комісій з цінних паперів (МОКЦП/IOSCO), щоб дозволити Україні стати підписантом багатостороннього Меморандуму про взаєморозуміння з МОКЦП до кінця грудня 2024 року з повною імплементацією інших положень закону до кінця грудня 2025 року. НКЦПФР вживатиме заходів для підвищення операційної ефективності системи контролю НБУ за рухом капіталу в консультаціях з НБУ, в тому числі шляхом гармонізації регулювання та узгодження обмежень на рух капіталу для рахунків у цінних паперах з тими, що застосовуються до банківських рахунків до кінця липня 2024 року.
- *Пов'язані особи.* До кінця серпня 2024 року НБУ поширить повноваження свого підрозділу з нагляду за пов'язаними особами на НФУ. Це включатиме збільшення ресурсів підрозділу, а також розробку нової внутрішньої бази даних та інструментів для ефективної ідентифікації пов'язаних осіб. До кінця червня 2024 року НБУ, після консультацій з МФО, запропонує проєкт змін до Закону "Про банки і банківську діяльність", які передбачатимуть врахування зауважень нагляду при визнанні пов'язаних осіб.
- *Прозорість страхування.* В лютому 2024 року ми ухвалили нормативно-правовий акт, який вимагає від аудиторів підтверджувати наявність у страховиків прийнятних активів та оцінювати їхню вартість за 2023 фінансовий рік. До кінця грудня 2025 року ми також оновимо вимоги до розкриття інформації страховими та перестраховими брокерами.

56. Визнаючи важливу каталітичну роль інфраструктури кредитного та фінансового ринків у післявоєнному відновленні економіки, ми вживатимемо заходів для її покращення.

- *Інфраструктура ринку капіталу.* Необхідні механізми для прямого доступу іноземних інвесторів до ринкових боргових інструментів, окрім державних цінних паперів. НБУ, НКЦПФР та Мінфін після консультацій з МВФ та іншими МФО запропонують пріоритетні заходи для покращення інфраструктури ринку капіталу до кінця квітня 2024 року.
- *Система страхування воєнних ризиків.* НБУ разом із Міністерством економіки та Міністерством фінансів підготує початковий законопроект про створення повнофункціональної системи страхування воєнних ризиків до кінця червня 2024 року.
- *Умови кредитування.* НБУ, консультуючись із ключовими зацікавленими сторонами, підготує комплексну стратегію підтримки розвитку кредитування, яка включатиме схвалені урядом зміни до програми 5-7-9 (згідно з концептуальною запискою, як передбачено в §31 цього документа), з урахуванням ризиків для фінансової стабільності та фіскальних ризиків, до кінця травня 2024 року.
- *Відповідальне споживче кредитування.* З метою посилення прав позичальників, покращення обміну інформацією та заохочення відповідального кредитування у лютому ми подали до Парламенту законопроект щодо вдосконалення державного регулювання та функціонування кредитних бюро. Ми зробимо необхідні кроки, щоб сприяти ухваленню закону Парламентом до кінця вересня 2024 року. Ми також посилимо нагляд за діяльністю кредитних бюро, встановивши вимоги щодо власності та внутрішнього контролю протягом шести місяців після ухвалення закону Парламентом та підписання його Президентом.
- *Похідні фінансові інструменти.* З метою хеджування валютних і процентних ризиків та покращення монетарної трансмісії НБУ після консультацій з МФО підготує концептуальну записку до кінця липня 2024 року, яка визначатиме кроки, умови та терміни, необхідні для запровадження та розвитку ринку похідних фінансових інструментів (у тому числі форвардних контрактів).

57. Нарешті, ми продовжимо наші зусилля щодо повернення вартості активів від колишніх акціонерів збанкрутілих банків. Ми ще раз підтверджуємо наше зобов'язання продовжувати зусилля щодо повернення вартості активів збанкрутілих банків і утримуватися від будь-якого втручання в поточні стратегії повернення активів найбільшого банку, націоналізованого в 2016 році, та ФГВФО.

Н. Урядування та протидія корупції

Управління відбудовою

58. Наша стратегія післявоєнної відбудови відповідатиме найвищим стандартам прозорості та підзвітності. У координації з міжнародними партнерами ми плануємо повною мірою скористатися перевагами цифрових технологій у реалізації повного циклу державних інвестиційних проектів, надаючи своєчасну інформацію для прозорого відстеження та аналізу пов'язаних проектів протягом усього проектного циклу від планування до реалізації, включаючи процеси закупівель та витрати. Ми досягнемо цього шляхом створення єдиної

цифрової екосистеми для УДІ на базі оновленої системи цифрових закупівель Prozorro Міністерства економіки, IT-систем планування та моніторингу виконання державного та місцевих бюджетів і проєктів МФО Міністерства фінансів, Екосистеми цифрового відновлення для підзвітного управління (DREAM) Міністерства інфраструктури, а також інших відповідних систем та реєстрів. Комплексний аудит використання коштів, виділених на відбудову, аудит ефективності окремих проєктів (включаючи проєктні витрати, досягнення та результати), а також своєчасна публікація звітів про результати таких аудитів також будуть ключовими елементами стратегії відбудови. Наша стратегія інтегруватиме та впроваджуватиме механізми запобігання та виявлення корупційних ризиків, а справи, за необхідності, передаватимуться до антикорупційних інституцій для вчинення подальших дій. Відповідно до їхнього меморандуму про взаєморозуміння НАБУ та Державне агентство з відновлення та розвитку продовжать співпрацю та обмін інформацією з метою запобігання та виявлення корупції. Ми докладатимемо зусиль для посилення інституційної незалежності та ефективності ключових аудиторських інституцій - Рахункової палати та Державної аудиторської служби - з метою забезпечення використання державних коштів, зокрема на відбудову та відновлення, за цільовим призначенням, а також запобігання та виявлення будь-яких зловживань.

Протидія корупції та верховенство права

59. Наша порядок денний реформ у сфері протидії корупції спрямований на ефективну боротьбу з корупцією, підтримання довіри суспільства до верховенства права та просування до нашої мети - членства в ЄС. Ми залишаємося твердо налаштованими зберегти незалежні, компетентні і надійні інституції для протидії корупції на високому рівні. Ми збережемо важко здобуті успіхи у побудові незалежної та ефективної антикорупційної інфраструктури та запобігатимемо будь-якому відступу від досягнутого прогресу.

60. Щоб підтримати прозорість та підзвітність під час війни та після неї, ми відновили доступ громадськості до декларацій про активи ключових державних службовців. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) оприлюднило попередні декларації про активи у січні 2024 року.

61. ¹НАЗК продовжує здійснювати ефективний моніторинг та перевірку повноти та достовірності цих декларацій (зокрема, щодо активів, які були придбані під час війни та перебувають у бенефіціарній власності у державних службовців та членів їхніх родин). Після закінчення строку повноважень голови відкритий і конкурентний конкурсний відбір на посаду нового Голови НАЗК був завершений у лютому 2024 року.

62. Ми залишаємося твердо налаштовані посилити ефективність антикорупційних інституцій.

¹ У відкритому доступі за посиланням: <https://public.nazk.gov.ua>.

- 8 грудня було прийнято закон, який: (а) удосконалює процедури відбору керівника САП та ключових посадових осіб, надавши ключову роль і вирішальний голос незалежним експертам з міжнародним досвідом; (b) посилює спроможність регулювати його організаційну діяльність, включно з виділенням його в окрему юридичну особу в структурі Офісу Генерального прокурора; (c) створює механізми дисциплінарної відповідальності та підзвітності керівництва САП (включно з оцінкою ефективності роботи та періодичним зовнішнім аудитом, що проводиться незалежними експертами з міжнародним досвідом у сфері антикорупційного правозастосування); та (d) посилює процесуальну автономію САП у розслідуванні корупційних справ шляхом внесення змін до Кримінального процесуального кодексу, зокрема, щодо продовження строків розслідування, вирішення спорів про підслідність за участю НАБУ, а також проведення спільних розслідувань. *(Структурний маяк виконано)*. Для посилення ефективних процедур розслідування корупції до кінця червня 2024 року будуть прийняті подальші зміни до Кримінального процесуального кодексу, які дозволять Генеральному прокурору делегувати керівництву САП управління запитами про екстрадицію та взаємну правову допомогу у зв'язку з розслідуванням корупційних злочинів, а також підвищать обґрунтованість та ефективність строків досудового розслідування після вручення повідомлення про підозру.
- Як і передбачено законом, зовнішній аудит ефективності діяльності НАБУ за участі трьох незалежних експертів з міжнародним досвідом буде завершено, а його звіт оприлюднено **(Структурний маяк, кінець вересня 2024 року)**. Кабінет Міністрів готується видати рішення про початок відбору та призначення незалежних експертів. Для ефективної імплементації закону, що надає НАБУ право на перехоплення комунікацій (прослуховування), ми розробимо план його імплементації в період після завершення воєнного стану з метою забезпечення НАБУ ресурсами, обладнанням та технологічними рішеннями для самостійного перехоплення комунікацій зі стаціонарних та мобільних пристроїв. Наразі тривають обговорення між НАБУ та правоохоронними органами щодо розробки плану імплементації. Відповідно до наших ширших планів реформування системи судової експертизи для кримінального судочинства, до кінця жовтня 2024 року ми забезпечимо НАБУ доступ до незалежних і компетентних судових експертів, що дозволить йому ефективно виконувати свої слідчі повноваження, зокрема розслідування складних корупційних схем.
- Ми розпочали процес висування та призначення нових членів Громадської ради міжнародних експертів, яка здійснюватиме перевірку кандидатів на 24 нові вакансії до Вищого антикорупційного суду (ВАКС) як у першій (15 вакансій), так і в апеляційній (9 вакансій) інстанціях. Ми забезпечимо відкритий та конкурсний відбір на ці нові вакансії та належне забезпечення їхніх кадрових та офісних потреб. Остаточні призначення до складу ВАКС будуть завершені до кінця липня. Для підвищення ефективності ВАКС та спрощення слухань будуть прийняті зміни до Процесуального кодексу, які раціоналізують розгляд справ або питань у першій інстанції одним суддею ВАКС або колегією у складі трьох суддів ВАКС **(Структурний маяк, кінець березня, пропонується перенести на кінець квітня 2024 року)**.

63. НБУ забезпечує, щоб впровадження інструментів ПВК на основі оцінки ризиків допомагало запобігати, виявляти та протидіяти відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом. Після внесення змін до законодавства щодо визначення політично значущих осіб, НБУ розпочинає тематичну перевірку дотримання обраними фінансовими установами вимог щодо заходів посиленої належної перевірки клієнтів (due diligence) щодо політично значущих осіб до кінця червня 2024 року. До кінця серпня 2024 року Національний банк, за підтримки МВФ у сфері розбудови спроможності, видасть роз'яснення для фінансових установ та інших небанківських установ, нагляд за якими здійснює НБУ, яка відповідатиме стандартам FATF щодо застосування ризик-орієнтованого підходу до політично значущих осіб та включатиме відповідні приклади кейсів. У зв'язку з цим ми прагнемо інвестувати в розвиток потенціалу нових та наявних співробітників НБУ для покращення організаційної діяльності, збереження гнучкості та швидкого реагування на зміни та виклики у сфері ПВК/ПФТ. Ми також підвищимо ефективність режиму бенефіціарної власності з метою підвищення прозорості державних закупівель, виявлення конфліктів інтересів через прозорі структури власності та запобігання неправомірному використанню компаній.

64. Ми прагнемо удосконалювати дію принципу верховенства права та продовжувати судові реформи. Сформовано Консультативну групу експертів, яка проводить відкритий конкурс на заміщення вакантних посад суддів Конституційного Суду. Після ліквідації Окружного адміністративного суду міста Києва у грудні 2022 року ми ухвалили закон про створення Вищого адміністративного суду України (з палатами першої та апеляційної інстанцій), який розглядатиме адміністративні справи проти національних державних органів (наприклад, НБУ, НАБУ, НАЗК) суддями, які пройшли належну перевірку на професійну компетентність та добросовісність, з вирішальним і визначальним голосом незалежних експертів з міжнародним досвідом у складі Громадської ради міжнародних експертів. **(Структурний маяк, кінець липня 2024 року).**

Корпоративне управління в державних банках та на державних підприємствах

65. Ми продовжимо зміцнювати управління державними банками (ДБ). Ми залишаємося відданими підтримці духу реформ корпоративного управління в державних банках та забезпеченню їхнього функціонування на професійній та комерційній основі без політичного втручання в операційні питання. У першій половині 2023 року ми призначили новий склад незалежних членів наглядових рад державних банків. Наразі Національний банк застосовує свою систему оцінювання професійної придатності та сумлінності відібраних кандидатів. Після завершення процесу відбору в цьому циклі ми вже оцінили ефективність нових процедур і внесемо деякі незначні корективи в процедури після консультацій з зацікавленими МФО. Ми також запровадимо порядок проведення щорічного оцінювання ефективності для всіх державних банків у 2024 році. Перша така оцінка ефективності буде проведена для кожного з банків на початку 2025 року. У серпні 2025 року Міністерство фінансів опублікує основні результати своєї першої щорічної оцінки разом із запропонованими Кабінетом Міністрів заходами щодо реагування на ці висновки.

66. Ми прагнемо посилити корпоративне управління на державних підприємствах (ДП).

- Законопроект (№5593-Д), який приведе систему корпоративного управління ДП у загальну відповідність до Керівних принципів ОЕСР щодо корпоративного управління державними підприємствами та пом'якшить фіскальні ризики, було ухвалено 22 лютого. Ця реформа, серед іншого, має на меті, запровадити процедуру регулярної незалежної оцінки наглядових рад ДП та чіткі критерії для дострокового припинення повноважень наглядової ради. Загалом, це посилить підзвітність та розширить повноваження наглядових рад, завдяки чому вони матимуть вирішальні повноваження призначати та звільняти керівників та встановлювати винагороду керівникам (на основі державної політики оплати праці). З точки зору бюджетного фінансування та управління державними фінансами для обмеження квазі-фіскальних ризиків та забезпечення боргової стійкості ми забезпечимо сильну контролюючу роль Мінфіну у відносинах з державними підприємствами щодо фінансової передбачуваності, звітності, прозорості та підзвітності, включно із затвердженням ключових фінансових показників у фінансових планах природних монополій та стратегічних державних підприємств, тоді як наглядові ради будуть відповідальними за затвердження фінансових планів. Під час дії воєнного стану та протягом 12 місяців після його відміни, але не більше ніж протягом 3 років, мінімальний рівень дивідендів ДП буде встановлений у законопроекті №5593-Д. Після ухвалення законопроекту №5593-Д ми продовжимо роботу над новими підзаконними актами, які забезпечать імплементацію цього закону, зокрема, запровадження процесу фінансового планування державних підприємств, включаючи фінансові показники, які узгоджуватимуться з контролюючою роллю Мінфіну. Це також включатиме оновлений процес висування кандидатів та ефективну процедуру незалежного оцінювання наглядових рад державних підприємств відповідно до стандартів ОЕСР. Правові механізми, встановлені Законом № 5593-Д, не застосовуватимуться до державних банків.
- Ми залишаємося відданими реформам корпоративного управління в енергетичному секторі, в тому числі забезпеченню незалежної оцінки наглядової ради ОГТСУ через рік після її призначення. Ми також зобов'язуємося розпочати незалежну оцінку наглядових рад Нафтогазу та Укренерго на початку 2024 року та завершити її до кінця жовтня 2024 року.

67. Ми вивчаємо варіанти посилення управління державними підприємствами в рамках існуючої програми реформування корпоративного управління ДП у тісній співпраці з міжнародними партнерами. Спираючись на передовий досвід та вкладаючи його в контекст поточних реформ корпоративного управління ДП, ми чітко визначимо обсяг та мандат варіантів покращення управління ДП, таких як централізовані режими, в тому числі, визначення ролей та мандатів ключових державних установ, залучених до управління ДП, таких як Мінфін, Міністерство економіки, КМУ та Фонд державного Майна України (ФДМУ). Для початку ми будемо дотримуватися наступного порядку денного реформування ДП (як зазначено в 165) та послідовності політики в тісній консультації з міжнародними партнерами, що є важливими передумовами для посилення управління ДП, включаючи: (i) прийняття закону про корпоративне управління ДП; (ii) імплементацію відповідних підзаконних актів; включаючи створення методології та подальше проведення регулярних незалежних оцінок наглядових рад ДП; (iii) як проміжний крок, оцінку фінансового стану та фіскальних ризиків державних підприємств у політиці державної власності до кінця травня 2024 року; та (iv)

розробку комплексної політики державної власності та дивідендів, а також стратегії приватизації. **(Структурний маяк, кінець серпня 2024 року, пропонується перенести на кінець жовтня 2024 року).** У більш широкому сенсі, ми також оцінимо фінансову життєздатність ключових державних підприємств як внесок у розробку механізму подолання квазі-фіскальних витрат, включаючи застарілі зобов'язання з надання публічних послуг (ПСО).

68. Політика державної власності на ДП, яка слугуватиме критично важливим внеском і передумовою для стратегії відбору для приватизації (“тріажу”) та приватизації ДП, включатиме такі важливі елементи:

- Довгострокові пріоритети державної власності на ДП; цілі державної політики щодо ДП та обґрунтування перебування ДП у державній власності (що підлягають регулярному перегляду); роль держави в управлінні ДП та її реалізація (включаючи ролі та обов'язки залучених державних органів); взаємовідносини між державними органами, наглядовою радою та правлінням.
- Критерії фінансової життєздатності ДП, фінансова оцінка ДП (включаючи умовні зобов'язання, борги та ризики для державних фінансів); критично важлива контролююча роль Міністерства фінансів для захисту державних фінансів та боргової стійкості (через відстеження фінансової життєздатності ДП та аналіз фіскальних ризиків).
- Дивідендна політика (наприклад, обґрунтування, галузева політика, вплив на державні фінанси та післявоєнна стратегія) та політика винагороди для членів Наглядової ради та правління.

Реформи енергетичного сектору

69. Наш безпосередній пріоритет полягає в тому, щоб стримувати негативний вплив війни на енергетичний сектор. Ми залишаємося рішуче налаштованими, як тільки дозволять умови, на реалізацію, своєчасної та амбітної програми реформ енергетичного сектору, спрямованої на вирішення давніх структурних проблем в енергетичному секторі, які загострилися через війну.

- Ми добре підготувалися до зимових атак, не допустивши суттєвого впливу на енергопостачання. Загалом, потенційні заходи з реформування включають поступове підвищення тарифів (з урахуванням нової тарифної методології та соціальних міркувань під час війни), забезпечення зовнішнього фінансування та надання прозорості та виняткової прямої бюджетної підтримки ДП в енергетичному секторі за умови наявності бюджетних ресурсів. Після завершення війни порядок денний реформ в енергетичному секторі, серед іншого, вимагатиме відновлення та посилення конкуренції на оптовому та роздрібному ринках газу. Крім того, забезпечення стійкості системи та зменшення квазі-фіскальних зобов'язань вимагатиме поступового підвищення тарифів на газ та електроенергію до рівня відшкодування витрат з одночасним виділенням достатніх та адресно спрямованих ресурсів для захисту вразливих домогосподарств. КМУ ухвалить Дорожню карту поступової лібералізації ринків газу та електроенергії з планом імплементації з чіткими часовими

рамками на період після завершення воєнного стану. Дорожня карта базуватиметься на технічному аналізі фінансового стану сектору.

- Стримане внутрішнє споживання, а також стійкий і зростаючий внутрішній видобуток обмежили потребу в імпорті газу в минулому опалювальному сезоні. Для наступного опалювального сезону 2024-25 рр. влада не планує додаткового імпорту газу для внутрішнього споживання, в тому числі через розширення виробничих потужностей Нафтогазу, проте до 3 млрд. кубометрів додаткового газу для зберігання нерезидентами для потреб країн ЄС може бути залучено за базового сценарію. Нафтогаз забезпечив додаткове фінансування для імпорту газу через ЄБРР та двосторонніх донорів. Якщо Нафтогаз стикнеться з дефіцитом ліквідності, ми оцінимо суму компенсації за виконання публічних спеціальних обов'язків (PCO) у 2024 році на основі фактичних документально підтверджених витрат Нафтогазу, перевірених Державною службою аудиту та іншими зацікавленими особами. Відповідні розрахунки будуть завершені до кінця серпня 2024 року. Потенційний тиск на видатки через імпорт газу та компенсацію PCO буде врахований за допомогою коригувальника цільових показників бюджетного сальдо у залежності від результатів зазначеної вище оцінки та наявних обсягів фінансування, при тому що максимальна величина такого коригувальника буде обмежена сумою в 60 мільярдів гривень (приблизно 1 відсоток ВВП).
- Оновлені стратегії ОГТСУ та газотранспортної галузі належним чином відображають нове операційне середовище, прагнучи оптимізувати розмір системи та визначити альтернативні джерела постачання газу. Це матиме вирішальне значення для фінансової та операційної підготовки ОГТСУ до сценарію «нульового транзиту», коли транзитний контракт закінчиться наприкінці 2024 року. Зокрема, ми ухвалимо законопроект №6133, який дозволяє спеціальний режим роботи для ОГТСУ, щоб зменшити його операційні витрати та обслуговування для некритичних цілей транспортування газу.
- Підприємства теплокомуненерго (ТКЕ) накопичили значний обсяг заборгованості перед "Нафтогазом" до і після початку війни, яка є наслідком накопиченої різниці в тарифах та впливу війни. Ми вирішимо це питання комплексно, коли зменшиться тиск на бюджет, пов'язаний з війною, шляхом розробки нової тарифної методології. Поки що ми визначимо обсяг заборгованості та фінансовий стан ТКЕ за допомогою кабінетного аудиту, проведеного авторитетною аудиторською фірмою, що розрізнить заборгованість, що утворилася до та після лютого 2022 року (**Структурний маяк, кінець червня 2024 року**). Це допоможе з'ясувати обсяг заборгованості та фінансовий стан ТКЕ, в тому числі причини накопичення заборгованості, напередодні опалювального сезону 2024/25 років.

I. Моніторинг програми

70. Моніторинг виконання Програми у 2024 році здійснюватиметься шляхом щоквартальних переглядів за допомогою кількісних критеріїв ефективності, індикативних цілей та структурних маяків. Ми зобов'язуємося надавати експертам МВФ усі дані, необхідні для належного моніторингу програми, включаючи, як детально зазначено в Технічному меморандумі про взаєморозуміння (ТМВ), що додається. Повний графік переглядів

наведено в супровідному Експертному звіті, а кількісні критерії детально описані в Таблиці 1. Програма також буде контролюватися за допомогою постійно діючого критерію виконання щодо відсутності накопичення заборгованості за зовнішніми виплатами та стандартних постійно діючих критеріїв виконання. Структурні маяки, визначені в цьому МЕФП, узагальнені в Таблиці 2. Очікується, що четвертий та п'ятий перегляди відбудуться 15 червня 2024 року або пізніше та 1 вересня 2024 року або пізніше на основі кількісних критеріїв ефективності відповідно на кінець березня 2024 року та кінець червня 2024 року та відповідних структурних маяків.

Таблиця 1. Україна: Кількісні критерії ефективності та індикативні цілі

(кінець періоду; млрд гривень, якщо не вказано інше)

	Грудень 2023					Березень 2024		Червень 2024		Вересень 2024		Грудень 2024		Березень 2025
	ККЕ	Коригу вальн ик	Скорегований ККЕ	Факт	Статус	ККЕ	Запроп. перепл. ККЕ	ЦІЦ	Запроп. перепл. ККЕ	ЦІЦ	Запроп. перепл. ККЕ	ЦІЦ	Запроп. перепл. ККЕ	Запропоновані ЦІЦ
I. Кількісні критерії ефективності 1/2/														
Нижня межа касового первинного салдо сектору державного управління, непов'язаного з обороною, без урахування грантів (- означає дефіцит) 2/ 3/	105 000	0	105 000	380 542	Виконано	140 715	135 000	257 184	250 000	368 313	368 313	415 410	415 410	330 000
Нижня межа податкових надходжень (без урахування єдиного соціального внеску)	1 653 992	---	1 653 992	1 650 424	Не виконано	426 300	426 300	880 400	880 400	1 368 600	1 368 600	2 042 250	2 042 250	485 000
Верхня межа обсягу гарантованого державою боргу	37 000	20 538	57 538	40 258	Виконано	47 900	47 900	47 600	47 600	47 600	47 600	47 600	47 600	53 626
Нижня межа чистих міжнародних резервів (млн дол. США) 5/	24 900	-3 211	21 689	26 244	Виконано	25 400	28 400	25 300	26 800	25 400	27 900	23 000	24 900	26 000
II. Індикативні цілі 1/2/														
Нижня межа загального касового салдо сектору державного управління без урахування грантів (- означає дефіцит)	1 744 668	0	-1 744 668	-1 717 172	Виконано	-344 485	-344 485	-725 998	-725 998	-1 123 107	-1 123 107	-1 557 208	-1 557 208	-215 000
Верхня межа обсягу заборгованості сектору державного управління	2 000	---	2 000	1 558	Виконано	2 000	2 000	2 000	2 000	1 800	1 800	1 600	1 600	1 600
Нижня межа соціальних витрат	499 600	---	499 600	551 083	Виконано	130 000	130 000	262 500	262 500	360 000	360 000	537 800	537 800	135 000
Верхня межа обсягу заборгованості сектору державного управління у НБУ 6/ 7/	-704	49 286	48 592	-731	Виконано	-9 500	-9 500	-2 884	-2 884	-1 153	0	-704	0	-884
III. Постійно діючі критерії виконання 1/2/														
Верхня межа накопичення сектором загальнодержавного управління нової заборгованості з виплати зовнішнього боргу	0	---	0	0	Виконано	0	0	0	0	0	0	0	0	0
IV. Статті Меморандуму														
Зовнішнє проектне фінансування (млн дол. США)	884	---	---	548	---	127	476	413	861	832	1 200	1 496	1 497	326
Зовнішнє фінансування бюджету (млн дол. США) 8/	40 956	---	---	37 745	---	8 521	9 267	17 367	16 825	26 548	25 654	31 565	32 414	5 183
Гранти для підтримки бюджету (млн дол. США)	14 609	---	---	11 620	---	3 103	1 017	5 937	4 942	8 770	10 474	8 770	12 082	1 735
Кредити для підтримки бюджету (млн дол. США) 8/	26 048	---	---	26 125	---	5 417	8 250	11 430	11 883	17 776	15 180	22 795	20 332	3 447
Відсоткові платежі	280 218	---	---	253 914	---	49 500	49 500	161 780	161 780	284 320	284 320	429 620	429 620	117 631
Перерахування Урядові прибутку НБУ	71 868	---	---	71 868	---	0	30 000	17 700	38 000	17 700	38 000	17 700	38 000	0
Державні облигації для цілей докапіталізації банків та фінансування ФВФО	0	---	---	0	---	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Загальна сума надходжень від продажу конфіскованих активів та переказу з банківських рахунків роїлі	25 800	---	---	15 330	---	0	0	0	0	0	0	2 370	23 743	0
Витрати на придбання газу Компенсація ПСО та трансферти Оператору ГТС	60 000	---	---	0	---	0	0	0	0	60 000	60 000	60 000	60 000	0
Касове салдо загальнодержавного сектора, без грантів бюджетної підтримки, казначейські звіти за поточним обмінним курсом (- означає дефіцит)	---	---	---	-1 706,7	---	---	-262,4	---	-671,7	---	-1 046,6	---	-1 562,1	-212,2
Джерела: Органи державної влади України; оцінки та прогнози фахівців МВФ.														
1/ Визначення і коригувальники вказано в Технічному меморандумі про взаєморозуміння (ТМВ).														
2/ Цілі та прогнози на 2023, 2024, 2025 роки вказані наростаючим підсумком з 1 січня 2023, 2024, 2025 року відповідно.														
3/ Починаючи з червня 2023 року, визначення нижньої межі первинного касового салдо не оборонних видатків сектору державного управління без урахування грантів змінено, щоб включати лише оборонні видатки загального фонду.														
4/ Починаючи з червня 2023 року, верхня межа гарантій уряду була перетворена на періодичний кількісний критерій ефективності.														
5/ Розраховано з використанням програмних облікових обмінних курсів, визначених у ТМВ.														
6/ З кінця минулого кварталу.														
7/ Розраховано з використанням прогнозного обсягу погашення державних облигацій станом на 21 лютого 2024 року.														
8/ Не включає потенційні виплати МВФ в рамках EFF.														

Таблиця 2: Україна: Структурні маяки (змінені маяки виділено жирним шрифтом; фіолетовим позначено нові часові рамки)

	Структурний маяк	Сектор	Термін виконання	Статус
1	Набуття чинності закону про внесення другого пакету змін до бюджету на 2023 рік	Фіскальний	Кінець квітня 2023 р	Виконано
2	Внесення до ВРУ законопроєкту щодо відновлення дії та посилення Статті 52 Бюджетного кодексу, щоб обмежити внесення спонтанних змін до закону про бюджет	Фіскальний	Кінець травня 2023 р	Виконано
3	Підготовка плану дій, в тому числі для усунення недоліків, виявлених під час опитування платників податків, щодо сприйняття служб, як внесок у дорожню карту Національної стратегії доходів	Фіскальний	Кінець травня 2023 р	Виконано
4	Внесення на розгляд Верховної Ради проєкту закону, який відновить дію статей Бюджетного кодексу, що встановлюють обмеження на надання державних гарантії з чіткими критеріями надання таких гарантії (у тому числі для пріоритетних секторів)	Фіскальний	Кінець травня 2023 р	Виконано
5	Внести зміни до Бюджетного кодексу та відповідної нормативно-правової бази з метою підвищення прозорості та підзвітності спеціальних рахунків і консолідації їх на рівні сектору загальнодержавного управління як спеціального фонду Державного бюджету	Фіскальний	Кінець травня 2023 р	Виконано
6	Підготовка стратегії, переходу до більш гнучкого режиму обмінного курсу, пом'якшення валютного контролю і повернення до таргетування інфляції, що базується на виконанні конкретних передумов	Монетарна і валютно-курсова політика	Кінець червня 2023 р	Виконано
7	Прийняття законопроєкту про податкову політику та адміністрування податків, підготованого у рамках МПЗР	Фіскальний	Кінець липня 2023 р	Не виконано (впроваджено із затримкою)
8	Передача пакету акцій Оператора ГТС безпосередньо Міністерству енергетики та прийняття нового статуту	Енергетика/ Корпоративне управління	Кінець липня 2023 р	Не виконано (впроваджено із затримкою)
9	Набуття чинності законом, що відновить подання декларацій посадовими особами, які прямо не задіяні у мобілізації та воєнних діях, та відновлення функції НАЗК з перевірки та верифікації декларацій	Урядування/ Протидія корупції	Кінець липня 2023 р	Не виконано (впроваджено із затримкою)
10	Введення в дію статей Бюджетного кодексу, які дозволять підготовку середньострокового бюджетного планування, розробку боргової стратегії, а також обмеження ризиків за державними гарантіями	Фіскальний	Кінець вересня 2023 р	Виконано
11	Представлення у проєкті бюджету на 2024 рік прогнозів за основними категоріями доходів і видатків та джерел фінансування дефіциту на 2025-2026 роки, а також звіту про фіскальні ризики, що включатиме детальну	Фіскальний	Кінець вересня 2023 р	Виконано

Таблиця 2: Україна: Структурні маяки (змінені маяки виділено жирним шрифтом; фіолетовим позначено нові часові рамки)

	інформацію про державні підприємства енергетичної сфери та критичної інфраструктури.			
12	Внесення змін до Закону про ПВК/ПФТ з метою відновлення зобов'язань фінансових установ щодо запровадження посиленних заходів належної перевірки політично значущих осіб, що співвідноситься з ризик-орієнтованим підходом, який відповідає стандартам FATF	Урядування/ Протидія корупції	Кінець вересня 2023 р	Не виконано (впроваджено із затримкою)
13	Посилення управління та нагляду за банками шляхом: (i) відокремлення підрозділу, що займається пов'язаними особами, від підрозділу банківського нагляду, (ii) впровадження «наглядових панелей», як консультаційного органу Комітету з питань нагляду, та (iii) відновлення планових виїзних перевірок банківських та небанківських установ, залишивши на розсуд НБУ питання, пов'язані з безпекою персоналу	Фінансовий сектор	Кінець вересня 2023 р	Виконано
14	Підготовка Мінфіном разом з ДПСУ та ДМСУ планів дій, що включатимуть короткострокові та середньострокові заходи, що охоплюють ключові сфери реформ визначені майбутньою діагностикою, які будуть інтегровані в загальну Національну стратегію доходів(НСД).	Фіскальний	Кінець жовтня 2023 р	Виконано
15	Оновлення та публікація Середньострокової стратегії управління державним боргом з метою її узгодження із цілями програми	Фіскальний	Кінець жовтня 2023 р	Виконано
16	Спрощення системи декларування активів шляхом прив'язки до інших баз даних та реєстрів, що узгоджуються із правовим зобов'язанням посадових осіб своєчасно подавати правдиву інформацію	Урядування/ Протидія корупції	Кінець жовтня 2023 р	Виконано
17	Відбір та призначення Наглядової ради для ОГТСУ.	Енергетика/ Корпоративне управління	Кінець жовтня 2023 р	Виконано
18	Перегляд поточних процедур управління державними інвестиціями (УДІ) та розробка дорожньої карти заходів з тим, щоб (i) до всіх державних інвестиційних проєктів застосовувалися уніфіковані підходи УДІ, у тому числі до проєктів ДПП; інвестиційні проєкти відбиралися на конкурсній основі з прозорими критеріями відбору та відповідали середньостроковому бюджету; (iii) посилені повноваження були надані Мінфіну, включаючи чітку роль контролю на різних етапах циклу інвестиційного проєкту	Фіскальний	Кінець грудня 2023 р	Виконано

Таблиця 2. Україна: Таблиця структурних маяків (продовження)

	Структурний маяк	Сектор	Термін виконання	Стан виконання
19	Ухвалити Національну стратегію доходів	Фіскальний	Кінець грудня 2023 р	Виконано
20	Ухвалити законодавство, спрямоване на посилення інституційної незалежності та ефективності САП шляхом виділення її в окрему юридичну особу, та зокрема, щодо процедур відбору, повноважень регулювати організаційну діяльність, механізмів дисциплінарної відповідальності та підзвітності, а також незалежності в рамках кримінального процесуального кодексу.	Урядування/ Протидія корупції	Кінець грудня 2023 р	Виконано
21	На основі висновків робочої групи, яка працює над питанням надходжень, підготувати короткострокові заходи (податкової та неподаткової політики) для підтримки мобілізації доходів з доходом щонайменше на рівні 0,5 ВВП для включення до бюджету 2024 року	Фіскальний	Кінець лютого 2024 р.	Виконано
22	Розробка концепції розвитку програми 5-7-9 з пропозиціями націлити програму на малі та середні підприємства, поступово відмовляючись від участі великих компаній, посилити її моніторинг та забезпечити належні захисні механізми.	Фіскальний	Кінець березня 2024 р.	
23	Прийняти новий закон (відповідно до п. 127 МЕФП) про БЕБ з чітким мандатом та обсягом слідчих повноважень, що відповідатиме найкращим практикам зосереджуючи увагу на основних економічних злочинах; створити правову основу для функціонування БЕБ з точки зору відбору керівництва та персоналу. Закон поважатиме існуюче розмежування між слідчими повноваженнями БЕБ та Національного антикорупційного бюро України (НАБУ).	Фіскальний	Кінець червня 2024 р.	
24	Підготувати оцінку ефективності податкових пільг, включаючи їхню вартість для бюджету, щоб мати єдиний підхід до реформування.	Фіскальний	Кінець липня 2024 р.	
25	За допомогою технічної допомоги від МВФ провести діагностичний огляд довоєнних політик та практик щодо середньострокового бюджетного планування порівняно з найкращими практиками.	Фіскальний	Кінець жовтня 2024 р.	
26	Визначити найбільші державні підприємства, які серйозно постраждали від війни, та підготувати огляд потенційних фіскальних та квазіфіскальних витрат	Фіскальний	Кінець вересня 2024 р.	

Таблиця 2. Україна: Таблиця структурних маяків (завершення)

	Структурний маяк	Сектор	Термін виконання	Стан виконання
27	На основі результатів дорожньої карти з розробки процедур УДІ прийняти урядову постанову з планом дій та графіком виконання, яка забезпечить чіткий зв'язок між середньостроковим бюджетним плануванням і капітальними видатками, включно з пріоритетами відбудови, із чітким зазначенням контролюючої ролі Мінфіну	Фіскальний	Кінець грудня 2024 р.	
28	Усі системні банки з мажоритарною часткою державної власності залишатимуться у сфері відповідальності Мінфіну, а будь-які несистемні банки, що перейдуть у власність держави, не будуть капіталізовані за рахунок бюджетних коштів, а будуть передані ФГВФО для врегулювання у разі порушення ними пруденційних вимог.	Фінансовий сектор	Постійно	Внести зміни
29	Підготувати механізм оздоровлення банків у консультаціях з працівниками ФГВФО та МВФ	Фінансовий сектор	Кінець грудня 2024 р.	
30	Запровадити методологію оцінки наглядових ризиків, щоб приймати поінформовані рішення про пріоритети наглядової діяльності	Фінансовий сектор	Кінець грудня 2024 р.	Перенесено (з кінця червня)
31	Визначити обсяг заборгованості та оцінити фінансовий стан теплокомуненерго (ТКЕ) за допомогою камеральної перевірки авторитетною аудиторською компанією, зокрема шляхом відокремлення заборгованості до лютого 2022 року та після.	Енергетичний сектор	Кінець червня 2024 р.	
32	Внести зміни до процесуального кодексу з метою раціоналізації справ або питань, які мають розглядатися в першій інстанції одним антикорупційним суддею або колегією у складі трьох антикорупційних суддів.	Урядування/Протидія корупції	Кінець квітня 2024 р.	Перенесено (з кінця березня)
33	Прийняти закон про створення нового суду, який розглядатиме адміністративні справи проти національних державних органів (наприклад, НБУ, НАБУ, НАЗК) суддями, які пройшли належну перевірку на професійну компетентність та добросовісність.	Урядування/Протидія корупції	Кінець липня 2024 р.	
34	Завершити зовнішній аудит ефективності Національного антикорупційного бюро України за участю трьох незалежних експертів з міжнародним досвідом та опублікувати звіт за його результатами.	Урядування/Протидія корупції	Кінець вересня 2024 р.	
35	Розробити політику управління державною власністю у державних підприємствах, політику дивідендів і стратегію приватизації	Корпоративне управління в ДП	Кінець жовтня 2024 р.	Перенесено (з кінця серпня)